

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

მეორე სექცია

საქმე “ზანჯიკიძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ”

(საჩივარი № 30323/02)

გადაწყვეტილება

სტრასბურში

2009 წლის 27 ოქტომბერი

*წინამდებარე გადაწყვეტილება შესაძლოა დაექვემდებაროს რედაქციულ
გადასინჯვას*

საქმეში: ფანჯიკიძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ,
ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (მეორე სექცია) პალატამ,
შემდეგი შემადგენლობით:
ფრანსუაზ ტულკენსი, თავმჯდომარე,
ვლადიმერო ზაგრებელსკი,
დანუტე ჯოშიენე,
დრაგოლიუბ პოპოვიჩი,
ანდრაშ შაიო,
ნონა წოწორია,
კრისტინა პარდალოსი, მოსამართლეები
და ფრანსუაზ ელენს-პასოსი, სექციის განმწესრიგებლის მოადგილე,
განიხილა რა საქმე პალატის 2006 წ. 20 ივნისისა და 2009 წ. 6
ოქტომბრის სხდომაზე, გამოიტანა შემდეგი გადაწყვეტილება:

1. პროცედურა

1. საქმეს საფუძვლად დაედო საჩივარი (№30323/02), რომელიც სასამართლოში წარდგენილ იქნა საქართველოს მოქალაქეების, ბატონი *არჩილ ფანჯიკიძისა* და მისი დედის, ქალბატონი *ზოია ფანჯიკიძის* მიერ, ბატონების, *გუჯარ ყურაშვილის, კახაბერ ქანთარიას, ვიორგი ვიორგაძის, ოთარ მეღვიძიძისა* და *იოსებ ნადირაძის* მიერ, 2002 წ. 24 ივლისს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის (“კონვენცია”) 34-ე მუხლის საფუძველზე.

2. 2006 წ. 20 ივნისს, სასამართლომ მთავრობას აცნობა ბატონების, *ფანჯიკიძის, ყურაშვილის, ქანთარიასა* და *ვიორგაძის* (“შემდგომში, “მომჩივნები”) პრეტენზიების ნაწილი (სასამართლოს რეგლამენტის 54-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის “ბ” პუნქტი). საჩივარის დარჩენილი ნაწილი დაუშვებლად იქნა ცნობილი. იმავე დღეს, სასამართლომ გადაწყვიტა ზემოაღნიშნული პრეტენზიების დასაშვებობისა და დასაბუთებულობის ერთდროულად განხილვა (კონვენციის 29-ე მუხლის მე-3 პარაგრაფი).

3. ბატონები, *ფანჯიკიძე, ყურაშვილი* და *ქანთარია* ამტკიცებდნენ, რომ ისინი არ ყოფილან გასამართლებულნი კანონის საფუძველზე შექმნილი სასამართლოს მიერ და გამოძიების საწყის ეტაპზე არ ჰყოლიათ მათ მიერ არჩეული ადვოკატი, რაც შეეხება ბატონ *ვიორგაძეს*, ის ასაჩივრებს დაკავების შემდეგ მის მიმართ განხორციელებულ არასათანადო მოპყრობას.

4. 2006 წ. 27 ნოემბრამდე, მომჩივნებს წარმოადგენდნენ ადვოკატები *ლ. მუხაშავერია* და *მ. ძამუკაშვილი*. ბატონი *ფანჯიკიძე* ასევე იყო წარმომადგენელი ადვოკატ *ა. ფანჯიკიძის, ხოლო* ბატონები *ყურაშვილი* და *ქანთარია* - ადვოკატ *კ. ბედენაშვილის* მიერ. აღნიშნული თარიღის შემდეგ, მომჩივნებს წარმოადგენდნენ ადვოკატი *ნ. ლევაშვილი*, რომელიც საადვოკატო საქმიანობას თბილისში ახორციელებს. ბატონ *ფანჯიკიძეს* ასევე იცავდა ადვოკატი *ა. ფანჯიკიძე*, ხოლო ბატონებს, *ყურაშვილსა* და *ქანთარიას* - ადვოკატი *ც. ჯავახიშვილი*. 2009 წ. 24 თებერვლიდან, ბატონი *ყურაშვილი* წარმოდგენილი იყო მხოლოდ ადვოკატ *კ.*

ბედენაშვილის მიერ. საქართველოს მთავრობა (შემდგომში “მთავრობა”) თანმიმდევრულად იყო წარმოდგენილი ქალბატონ ირინე ბართაიასა და ბატონ ბესარიონ ბოხაშვილის – სახელმწიფო წარმომადგენლების მიერ.

ფაქტები

1. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

6. ბატონები, *არჩილ ფანჯიკიძე, გუჯარ ყურაშვილი, კახაბერ ქანთარია* და *გიორგი გიორგაძე*, დაბადებულნი შესაბამისად, 1967, 1951, 1971, 1971, ცხოვრობენ ქ. თბილისში.

7. განმცხადებელთა მიერ წარმოდგენილი საქმის გარემოებები შემდეგში მდგომარეობს.

1. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა და წინასწარი გამოძიება

8. 1999 წ. 24 აპრილს, საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს კონტრაზვერვის სამსახურის ხელთ არსებული ინორმაციის საფუძველზე, უშიშროების სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის უფროსმა, საქართველოს ხელისუფლების დამხობისა და ძალაუფლების ხელში ჩაგდების მიზნით შეთქმულების მომზადების ბრალდებით, გარკვეულ პირთა X ჯგუფის მიმართ სისხლის სამართლის საქმე აღძრა. აღნიშნული დაჯგუფება მართული იყო რუსეთში მცხოვრები საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების ყოფილი მინისტრის, ბატონი. გ.-ს მიერ და მის მიზანს საქართველოს პრეზიდენტის, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის, უშიშროების, თავდაცვისა და შინაგან საქმეთა მინისტრების ფიზიკური ლიკვიდაცია წარმოადგენდა.

9. 1999 წ. 22 მაისს, საქართველოს გენერალურმა პროკურორმა გამოსცა ბრძანება იმ საგამოძიებო ჯგუფის შექმნის შესახებ, რომელიც 33 გამოძიებლისაგან უნდა შემდგარიყო. აღნიშნული საგამოძიებო ჯგუფი უშიშროების სამინისტროს (13 წევრი), შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და გენერალური პროკურატურის გამოძიებლებისაგან უნდა დაკომპლექტებულიყო, რომელსაც სათავეში საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის უფროსის მოადგილე ბატონი მ. სალაყაია (შემდგომში, „საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელი“) ჩაუდგებოდა.

10. 1999 წ. 8 დეკემბრის დადგენილებით, საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელმა, (ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 67-ე მუხლი) სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების გამო, მაღალი თანამდებობის პირის მკვლელობის მომზადების შედეგად მიყენებული მორალური ზიანის გამო, სახელმწიფო უშიშროების მინისტრი დაზარალებულად ცნო. ასეთივე სტატუსით იქნა ცნობილი შენაგან საქმეთა მინისტრი 1999 წ. 9 დეკემბერს.

ა) ბატონი ფანჯიკიძე

11. 1999 წ. 16 მარტს, თბილისის მთაწმინდა-კრწანისის რაიონული სასამართლოს ბრძანების საფუძველზე, გაიცა ნებართვა 1999 წ. 22 მარტიდან 19 მაისამდე, სახელმიწო უშიშროების ყოფილი მინისტრის პირადი მცველის, ბატონი *ფანჯიკიძის* სატელეფონო საუბრების ფარული მოსმენისა და მათი აუდიო და ვიდეო ჩანაწერების მოპოვების შესახებ. 1999 წ. 24 მარტს, ბატონ *ფანჯიკიძის* შეხვედრა უშიშროების სამინისტროს თანამშრომელთან, ბატონ *რამაზაშვილთან*, გახდა ფარული დაკვირვების ობიექტი და შედეგად მომზადდა ამ შეხვედრის საიდუმლო აუდიო და ვიდეო ჩანაწერები.

12. 1999 წ. 6 აპრილს, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ გაიცა ნებართვა 1999 წ. 7 აპრილს ბატონი *ფანჯიკიძისა* საქართველოს კომუნისტური პარტიის ლიდერის, უშიშროების ექს-მინისტრის მამის, ბატონი პ.გ.-ის შეხვედრის, აუდიო და ვიდეო ჩანაწერების განხორციელებასა და თვით ყოფილ მინისტრთან მომჩივნის სატელეფონო საუბრების ფარულ მოსმენებთან და ჩანაწერების მომზადებასთან დაკავშირებით.

13. 1999 წ. 22 მაისს, 14 საათსა 30 წუთზე, განმცხადებელი დაკავებულ იქნა თავის საცხოვრებელ სახლში. მის მიმართ დაიწყო ჩხრეკის ჩატარება, რაც ამისათვის აუცილებელი წინასწარი სასამართლო ნებართვის გარეშე განხორციელდა. ჩხრეკის შედეგად, ამოღებულ იქნა „ნაგანის“ ტიპის რეკოლვერი ექვსი ვაზნით და ერთი ხელყუმბარა. პოლიციის განყოფილებაში მიყვანილი ბატონი *ფანჯიკიძისათვის* 17.00 საათამდე უცნობი იყო მისი დაკავების მიზეზები. ამ დროისათვის, განმცხადებელი ეჭვმიტანილად იქნა ცნობილი ხელისუფლების წინააღმდეგ შეთქმულების მოწყობით სამშობლოს დაღატაობა; ტერორისტული აქტის განხორციელების მცდელობასა და მომზადებაში; უკანონო შეიარაღებული ფორმირების მომზადებასა და მასში მონაწილეობის მიღებაში და იარაღის უკანონოდ შექენაში, შენახვაში ტარებასა და გადაზიდვაში. ბატონი *ფანჯიკიძე*, ეჭვმიტანილად ცნობის მომენტიდან, სარგებლობდა სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის დახმარებით, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო მომჩივნის ეჭვმიტანილის სახით მისი პირველი დაკითხვის პროცედურის წარმოებაში. 1999 წ. 23 მაისს, განმცხადებელს უკვე ოჯახის მიერ არჩეული ადვოკატი იცავდა.

14. 1999 წ. 23 მაისს, გამოძიებელმა უზენაეს სასამართლოს შუამდგომლობით მიმართა, იმის შესახებ, რომ 1999 წ. 22 მაისს, ბატონი *ფანჯიკიძის* საცხოვრებელ სახლში ადგილი ჰქონდა „გადაუდებელი აუცილებლობის“ პირობებში ჩხრეკის ჩატარებას და მოითხოვა ხსენებული საპროცესო მოქმედების კანონიერად ცნობა (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 209(§2) მუხლი). იმავე დღეს, უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა აღნიშნული მოთხოვნა და დაასკვნა, რომ ჩხრეკის პროცედურა კანონის მოთხოვნათა სრული დაცვით განხორციელდა.

15. 1999 წ. 24 მაისს, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლემ ბატონ *ფანჯიკიძეს*, აღკვეთის ღონისძიების სახით, სამთვიანი წინასწარი პატიმრობა შეუფარდა.

16. 1999 წ. 2 ივნისს, ბატონი *ფანჯიკიძის* მოთხოვნა მისი მეუღლისა და მამის დაკითხვის შესახებ, უარყოფილ იქნა სისხლის სამართლის საპროცესო

კკოდექსის 95 §1 ზ) მუხლის მოთხოვნათა შესაბამისად. (იხ. § 49 ქვემოთ). 1999 წ. 8 ოქტომბერს, მომხივნის ადვიკატმა ხელახლა დააყენა იგივე მოთხოვნა, იმ არგუმენტით, რომ ზემოხსენებული პირები ფლობდნენ „მისი კლიენტის ინტერესების დაცვისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას“. აღნიშნული მოთხოვნა კვლავ უარყოფილ იქნა.

17. 1999 წ. 29 დეკემბერს, ბატონმა *ფანჯიკიძემ* საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელისთვის აცილების მიცემა მოითხოვა, ეჭვქვეშ დააყენა რა სახელმწიფო უშიშროების მინისტრისაგან ამ პიროვნების დამოუკიდებლობის საკითხი, მით უფრო, რომ უშიშროების მინისტრი, იმავე საქმეში, დაზარალებულ მხარეს წარმოადგენდა.

ბ) ბატონი ყურაშვილი

18. 1999 წ. 3 და 13 მაისს, სასამართლო ბრძანების საფუძველზე ჩაწერილი სატელეფონო საუბრის დროს, ბატონი *გუჯარ ყურაშვილი*, თანამოსაუბრეს, ვინმე წ.-ს, სახელმწიფო გადატრიალების სამხედრო გეგმას უზიარებდა.

19. 1999 წ. 22 მაისს, დილით, ბატონი *ყურაშვილი* დაკავებულ იქნა სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროში. მისი შვიდსაათიანი დაკითხვის შემდეგ, რომელიც ყოველგვარი ოფიციალური ოქმის შედგენის გარეშე, საიდუმლოდ იქნა ჩაწერილი, განმცხადებელს ხელბორკილები დაადეს და 18.00 საათისათვის გადაიყვანეს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგამოძიებო იზოლატორში. განმცხადებელი ირწმუნებოდა, რომ მის მიმართ ხორციელდებოდა ზეწოლა და მუქარა. მისი დაკითხვა, წარმოებდა რა 22-23 მაისის ღამეს, მისი დაკავების შესახებ ოქმი შედგა მხოლოდ 1999 წ. 23 მაისს, 16.00 სთ-ზე. 1999 წ. 23 მაისს, ბატონი *ყურაშვილი* ეჭვმიტანილად იქნა ცნობილი ზემოხსენებული შეთქმულების საქმესთან დაკავშირებით. სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის, ბატონი *ჩიქოვანის* თანდასწრებით, იგი ეჭვმიტანილის სახით დაიკითხა 16.00 საათიდან 23.00 საათამდე. დაკითხვაზე განმცხადებელმა ისაუბრა უშიშროების ყოფილ მინისტრთან შეხვედრებზე მოსკოვში, მინსკსა და ბეირუთში, დეტალურად აღწერა მათ შორის გამართული სატელეფონო საუბრები და ამტკიცებდა, რომ ის ყოფილ მინისტრს აწოდებდა ინფორმაციებს ქართული არმიის დისლოკაციისა და არმიაში არსებული მდგომარეობის შესახებ. ყოფილმა მინისტრმა მას გარკვეული თანხა გადასცა შუამავალი პირების მეშვეობით.

20. 1999 წ. 24 მაისს, მაშინ, როდესაც ის დაკავებული იყო შსს წინასწარი გამოძიების იზოლატორში, ბატონმა *ყურაშვილმა* წერილობითი აღიარება გაუგზავნა შინაგან საქმეთა მინისტრს, სადაც მან მიუთითა, რომ სურდა წინა დღით მიწოდებული ინფორმაციების შევსება კერძოდ, ის საუბრობდა იმ შეთქმულების ორგანიზებასთან დაკავშირებულ დეტალებზე, რომელსაც უშიშროების ყოფილი მინისტრი ხელმძღვანელობდა. განმცხადებელი წუხდა იმის შესახებ, რომ აღნიშნულთის თაობაზე ხელისუფლებას დროულად ვერ შეატყობინა და ირწმუნებოდა, რომ იგი მხოლოდ მასზე ანგარიშსწორების მიშით მოქმედებდა. განმცხადებელმა აღიარა, რომ ის ყოფილი მინისტრისაგან მოკრძალებულ თანხას ყოფილი მინისტრის მამის შუამავლობით იღებდა.

აღნიშნულ თანხას განმცხადებელი უშიშროების სამინისტროს იმ ოფიცრებს უნაწილებდა, რომლებიც ფინანსურ პრობლემებს განიცდიდნენ.

21. იმავე დღეს, მოხდა ბატონი *ყურაშვილისთვის* ბრალის წაყენება და იგი დაკითხულ იქნა ბრალდებულის სტატუსით. დაკითხვის ოქმიდან ირკვევა, რომ აღნიშნული პროცედურის დაწყებისთანავე, განმცხადებელს ეცნობა იმ ფაქტის შესახებ, რომ მისი ოჯახის წევრებმა ბატონი *ყურაშვილის* ინტერესების დამცველად ადვოკატი, ბატონი *გოვსაძე* აირჩიეს. როდესაც განმცხადებელს ჰკითხეს სურდა თუ არა ადვოკატ *გოვსაძის* მოწვევა, მან უპასუხა, რომ იგი თანახმა იყო, დაეკითხათ სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის, ბატონი *ჩიქოვანის* თანდასწრებითაც. დაკითხვის დროს, მან შეცვალა აღიარებაში მოყვანილი ზოგიერთი ფაქტობრივი გარემოება.

22. 1999 წ. 25 მაისიდან, განმცხადებელმა მისი ინტერესების დამცველად ადვოკატი *გოვსაძე* დანიშნა, რომელიც მას მთელი წინასწარი გამოძიების განმავლობაში, საქმის სასამართლოში გადაგზავნამდე, იცავდა.

23. 1999 წ. 25 მაისს, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლემ მიიღო გადაწყვეტილება ბატონი *ყურაშვილისათვის* სამთვიანი წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ.

24. 2000 წ. ივნისში „დემოკრატ იურისტთა კავშირის“ წევრმა, ბატონმა *ბედენაშვილმა*, მომჩივნის პროცესზე დაშვების თხოვნით, მიმართა საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელს. ადვოკატმა წარმოადგინა, როგორც “კავშირის” მიერ გაცემული მისი უფლებამოსილების დამადასტურებელი ორდერი, ასევე პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი. 2000 წ. 26 ივნისს, აღნიშნული მოთხოვნა უარყოფილ იქნა იმ მოტივით, რომ მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, სისხლის სამართლის საქმის წინასწარი გამოძიების სტადიაზე დაიშვებოდნენ მხოლოდ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის წევრები. ტერმინით “მოქმედი კანონმდებლობა” გათვალისწინებული დებულება გადაწყვეტილებაში მითითებული არ ყოფილა. ადვოკატმა გენერალურ პროკურორთან გაასაჩივრა მიღებული უარი, რომელმაც იმავე მოტივით არ დააკმაყოფილა მომჩივნის მოთხოვნა. 2000 წ. 12 ივლისს, თუმცა მას კვლავ არ მოუთითებია ის ნორმა, რომელსაც აღნიშნული უარი ეფუძნებოდა.

25. ბატონი *ბედენაშვილი* მომჩივნის ინტერესებს იცავდა პირველი და საკასაციო ინსტანციების წინაშე.

ვ) ბატონი ქანთარია

26. ბატონი *ქანთარიას* სატელეფონო საუბრების შემდეგ, რომელთა მოსმენა განხორციელდა საქართველოს გენერალური პროკურორის მოადგილის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელიც უზენაესმა სასამართლომ კანონიერდა ცნო, 1999 წ. 22 მაისს, 13.00 საათზე, ბატონი ქანთარია დაკავებულ იქნა საკუთარ საცხოვრებელ სახლში. მის მიმართ ჩხრეკა ჩატარდა 1999 წ. 22 მაისს, გამომძიებლის მიერ გაცემული დადგენილების საფუძველზე, რომელიც უზენაესმა სასამართლომ მოგვიანებით, 1999 წ. 23 ივნისს სცნო კანონიერად.

ამასთან დაკავშირებით გაცემული წინასწარი სასამართლო ნებართვის გარეშე ჩხრეკის შედეგად ამოღებულ იქნა „ტოკარევის“ ტიპის პისტოლეტი, მისი სავაზნე 8 ვაზნასთან ერთად და “კალაშნიკოვის” ერთი ვაზნა.

27. იმავე დღეს, 17.00 საათისათვის, ბატონი ქანთარია ეჭვმიტანილად იქნა ცნობილი იგივე ბრალდებებთან დაკავშირებით, რისთვისაც ბატონი ფანჯიკიძე, როგორც ეჭვმიტანილად ცნობის, ისე ბრალდებულის სტატუსით შემდგომი დაკითხვის დროს, ბრალდებულს სიცავდა სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატი *ლ. ნარიშანიძე*.

28. 1999 წ. 23 მაისს, ბატონი ქანთარია გადაყვანილ იქნა შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინასწარი გამოძიების იზოლატორში. 1999 წ. 24 მაისს, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლემ მიიღო დადგენილება მისთვის სამთვიანი წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ.

29. 1999 წ. 24 მაისს, ზოგიერთმა მაღალი თანამდებობის პირმა, საქართველოს ტელევიზიის პირველი არხის საშუალებით, საჩივარა, რომ ისეთი ტერორისტები, როგორებიც არიან ბატონები: *ფანჯიკიძე, ყურაშვილი* და *ქანთარია*, დაკავებულ იქნენ, და ამგვარად, თავიდან იქნა აცილებული ქვეყნის კონსტიტუციური რეჟიმის დამხობა და რომ ამ პირებს ემუქრებათ როგორც სამუდამო პატიმრობა, ასევე მათი ქონების კონფისკაცია.

დ) ბატონი გიორგაძე

30. იმავე სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში, ასევე ისმინებოდა ბატონ *გიორგაძის* სატელეფონო საუბრები. იგი დაკავებულ იქნა 1999 წ. 22 მაისს და იმავე დღეს, 14 საათსა და 45 წუთზე მიყვანილ იქნა პოლიციის განყოფილებაში.

31. 1999 წ. 22 მაისს, ბატონი გიორგაძე ეჭვმიტანილად იქნა ცნობილი და დაკითხა ამ სტატუსით. შესაბამისი დაკითხვის ოქმის მიხედვით, აღნიშნული დაკითხვა წარიმართა სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის თანდასწრებით, 19 საათსა და 25 წუთიდან 23 საათსა და 15 წუთამდე. ოქმი ხელმოწერილ იქნა ბატონი *გიორგაძის*, მისი ადვოკატისა და გამომძიებლის მიერ. გამომძიებლის შეკითხვაზე, მისაღები იყო თუ არა მისთვის სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის კანდიდატურა, განმცხადებელმა დადებითი პასუხი გასცა.

32. 1999 წ. 23 მაისს, ბატონი *გიორგაძე* გასინჯულ იქნა საგამომძიებო იზოლატორის ექიმის მიერ, რომელმაც საჩივარა, რომ მომჩივნის სხეულზე ფიზიკური დაზიანების არავითარი კვალი არ შეინიშნებოდა. ამის შემდგომ, განმცხადებელი მიღებულ იქნა საგამომძიებო იზოლატორში.

33. იმავე დღეს მოხდა ბატონი *გიორგაძისთვის* ბრალის წაყენება და იგი დაკითხულ იქნა ბრალდებულის სტატუსით. როგორც დაკითხვის ოქმიდან ირკვევა, გამომძიებლის მიერ დასმულ შეკითხვაზე, რომელიც ეხებოდა განსხვავებებს მომჩივნის მიერ იმავე დღისა და 1999 წ. 22 ივნისის ჩვენებებს შორის, განმცხადებელმა უპასუხა, რომ 1999 წ. 22 ივნისს, ის იმყოფებოდა ემოციური შოკისა და სტრესის მდგომარეობაში. მას შემდეგ, მას ჰქონდა სიტუაციის გაანალიზების დრო და შესაბამისად, მისი შემდგომი ჩვენება სიმართლეს შეესაბამებოდა. ხსენებულ სტრესთან დაკავშირებით დასმულ

შეკითხვაზე, განმცხადებელმა უპასუხა, რომ დაკავებამ მასში სტრესის შეგრძნება გამოიწვია და მან, 1999 წ. 22 ივნისს მიცემულ ჩვენებაზე ხელი მოაწერა, მიაჩნდა რა, რომ “ეს აუცილებელი იყო”.

34. 1999 წ. 24 მაისს, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლემ, ბატონ გიორგაძეს სამთვიანი წინასწარი პატიმრობა შეუფარდა.

2. წინასწარი გამოძიების დასრულება

35. 1999 წ. 30 დეკემბერს, დასრულდა წინასწარი გამოძიება. მომჩივნებს ნება დაერთოთ, გაცნობოდნენ საქმის მასალებს, თუმცა, ერთ-ერთი თანაბრადღებულის გარდაცვალების გამო (რომელსაც კავშირი არა აქვს წინამდებარე საჩივართან), 2000 წ. 8 თებერვალს, „გარკვეული პროცედურების წარმოების მიზნით“ წინასწარი გამოძიება განახლდა, და იმავე დღეს დაიხურა. მხარეები 2000 წ. 9 თებერვლიდან შეუდგნენ საქმის მასალების გაცნობას.

36. კერძოდ, ბატონ ფანჯიკიძესა და ბატონ ქანთარიას ბრალი ედებოდათ ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 65-ე (შეთქმულების გზით სახელმწიფო ხელისუფლების დამხობა), 67-ე (თანამდებობრივი საქმიანობის გამო მაღალი თანამდებობის პირის მკვლელობა), 238-1 და 238§§ 1-3 მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულების ჩადენაში. ბატონ ყურაშვილს ბრალი ედებოდა იმავე კოდექსის 65-ე, 67-ე, და 238-1 მუხლების შესაბამისად.

37. მთავრობის თანახმად, 2000 წ. 30 აპრილს, 10 ბრალდებული, მათ შორის, განმცხადებლები, წარსდგნენ უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის წინაშე (შემდგომში, "სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგია"). თუმცა, 2000 წ. 21 აგვისტოს, ადვოკატ გავსაძის მიერ საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელისადმი მიმართული პროცედურული მოთხოვნიდან, რომლითაც ის მას ტყობინებდა, რომ დაასრულა საქმის მასალების გაცნობა, ირკვევა, რომ აღნიშნულ დღეს, საქმე ჯერ კიდევ არ იყო გადაგზავნილი სასამართლოში. აღნიშნულ ვარაუდს აძლიერებს ადვოკატ ბედენაშვილის ზემოხსენებული, საგამოძიებო ორგანოებისადმი მიმართული მოთხოვნებიც (იხ. ზემოთ § 24). ამგვარად, განმცხადებელთა სასამართლოს წინაშე წარდგენის რეალური თარიღი გარკვევად რჩება (იხ § 72 ზემოთ).

3. სასამართლო განხილვის ეტაპი

38. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის წინაშე, ბატონი გიორგაძე ასაჩივრებდა იმ ფაქტს, რომ 1999 წ. 22 მაისს, პოლიციის განყოფილებაში წარმოებული დაკითხვის დროს, მის მიმართ ადგილი ჰქონდა მუქარასა და არაადამიანურ მოპყრობას. კერძოდ, ის ამტკიცებდა, რომ მას, პლასტმასის წყლით სავსე ბოთლების გამოყენებით, უმოწყალოდ სცემეს და ელექტრო ტელეფონის გამოყენებით არაადამიანურად ეპყრობოდნენ.

39. 2001 წ. 8 ნოემბერს, კოლეგიამ მოსამართლისა და ორი მსაჯულის (არაპროფესიონალი მოსამართლის) შემადგენლობით, გამოიტანა ნაწილობრივ გამამართლებელი განაჩენი. გამართლებულად იქნენ რა ცნობილი ბრალდების დანარჩენ ნაწილთან მიმართებაში, ბატონები ფანჯიკიძე, ყურაშვილი, ქანთარია

და გიორგაძე დამნაშავეებად იქნენ ცნობილი შეთქმულების გზით სახელმწიფო ხელისუფლების დამხობისა და ძალაუფლების ხელში ჩაგდების მიზნით სამშობლოს დაღატში (ახალი სისხლის სამართლის 315 §1 მუხლით გათვალისწინებული ქმედება, რომელიც შეესაბამებოდა ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 65-ე მუხლს), ბატონი *ქანთარია* ასევე დამნაშავედ იქნა ცნობილი იარაღის უკანონო შექმნასა და შენახვაში (ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 238-ე მუხლი). ბატონი *ფანჯიკიძე* ასევე ბრალეულად იქნა ცნობილი, მთავარი მოწმეების, რ.-ს და კ.ს ჩვენებების გათვალისწინებით, რომლებმაც მოსამართლესა და დაცვის მხარეს, რომელმაც ის დაკითხა, აღუწერეს მათი შეხვედრები განმცხადებელთან (რაც შეეხება რ.-ს მისი შეხვედრები განმცხადებელთან რეგულარულ ხასიათის ატარებას), რომელიც მათ აცნობდა სახელმწიფო უშიშროების ყოფილი მინისტრის მიერ ინიცირებულ შეთქმულების გეგმას და ცდილობდა მათ ჩართვას აღნიშნული გეგმის განხორციელებაში.

40. ბატონებს, *ფანჯიკიძეს*, *ყურაშვილსა* და *ქანთარიას*, თითოეულ მათგანს, სასჯელის სახით სამი წ. ვადით თავისუფლების აღკვეთა შეეფარდა, ხოლო ბატონ, *გიორგაძეს*, ორი წლით და სამი თვით თავისუფლების აღკვეთა. ეს უკანასკნელი სასამართლო დარბაზიდან გათავისუფლდა, ვინაიდან წინასწარი პატიმრობის ვადა ჩაეთვალა სასჯელის მოხდის ვადაში.

41. აღნიშნულ განაჩენში, არც უშიშროებისა და რც შინაგან საქმეთა მინისტრები არ ფიგურირებენ, როგორც დაზარალებული მხარეები. გარდა ამისა, არც საქმის სხვა მასალებიდან ირკვევა, რომ ზემოაღნიშნული ორი პიროვნება ასეთი სტატუსით ყოფილიყო დაკითხული.

42. ბატონ გიორგაძეს საკასაციო წესით არ გაუისაჩივრებია ზემოაღნიშნული განაჩენი. დანარჩენმა სამმა განმცხადებელმა მათი მსჯავრდების საფუძვლიანობა უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო პალატაში (შემდგომში, “სისხლის სამართლის საქმეთა პალატა”) გაასაჩივრეს და თავიანთ საკასაციო საჩივარში გააპროტესტეს ის ფაქტი, რომ მათი საქმის წინასწარ გამოძიებას უშიშროების სამინისტრო აწარმოებდა, მაშინ როდესაც თავად უშიშროების მინისტრი ამავე საქმეში დაზარალებულად იქნა ცნობილი.

43. 2002 წ. 25 იანვარს, სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ, სამი პროფესიონალი მოსამართლის შემადგენლობით, უცვლელად დატოვა 2001 წ. 8 ნოემბრის განაჩენი, მას შემდეგ, რაც მოისმინა მხარეთა არგუმენტები, “*შეისწავლა საქმეში არსებული მტკიცებულებები, შეამოწმა განაჩენის კანონიერება და საჩივრების დასაბუთებულობა*”. კერძოდ, მან მიიჩნია, რომ იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული მომჩივნები მსავრდებულნი იქნენ მხოლოდ ბრალდების უტყუარი მტკიცებულებებით გამყარებულ ნაწილთან მიმართებაში და რომ ბრალდების დანარჩენ ნაწილთან მიმართებით არსებული ეჭვები და ვარაუდები მათ სასარგებლოდ იქნა გამოყენებული.

44. რაც შეეხება გამოძიების მწარმოებელი ორგანოს დამოუკიდებლობის არარსებობასთან დაკავშირებულ მოთხოვნას, პირველ რიგში, საკასაციო ინსტანციამ შეახსენა, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 62-ე მუხლის შესაბამისად, იმ დანაშაულებრივ ქმედებებთან დაკავშირებული

საქმეების გამოძიება, რომელთა შემადგენლობაც მათ ბრალად შეერაცხათ, სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს კომპეტენციას განეკუთვნებოდა. შემდეგ, პალატამ აღნიშნა, რომ საგამომიებო ჯგუფი შედგენილ იქნა გენერალური პროკურორის მიერ და რომ იგი გამოძიებას პროცედურული თვალსაზრისით ხელმძღვანელობდა. დაბოლოს, პალატამ აღნიშნა, რომ სახელმწიფო უშიშროების მინისტრი, “წინასწარი გამოძიების” დროს, სარგებლობდა დაზარალებულის სტატუსით. შესაბამისად, ვინაიდან მომჩივნები მომჩივნები გამართლდნენ მინისტრის მკვლელობის მომზადების ბრალდებასთან მიმართებაში, სტატუსი, რომლითაც სარგებლობდა უშიშროების მინისტრი, არ წარმოადგენდა განაჩენის გაუქმების საფუძველს.

II. შესაბამისი შიდა სამართალი

45. არასათანადო მოპყობასთან მიმართებაში შეტანილ საჩივრებთან დაკავშირებით

ა) იმ დღისათვის მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

მუხლი 24 §§ 2 და 4

« 2. საჯარო სისხლისსამართლებრივ დევნას ახორციელებენ პროკურორი და გამოძიებელი ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა განცხადებების, სახელმწიფო ორგანოთა და არასახელმწიფო ორგანიზაციათა შეტყობინებების, აგრეთვე მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა ცნობების საფუძველზე.

4. მომკვლევო, გამოძიებელი და პროკურორი ვალდებული არიან დანაშაულის ნიშნების აღმოჩენის ყველა შემთხვევაში თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში აღძრან საჯარო ბრალდების საქმე, მიიღონ ზომები დანაშაულის გასახსნელად და დამნაშავის დასადგენად, არ დაუშვან უდანაშაულო პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა. »

მუხლი 27 § 1

« 1. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 120-ე (ჯანმრთელობის განზრახ მსუბუქი დაზიანება), 125-ე (ცემა) და 148-ე (ცილისწამება) გათვალისწინებულ დანაშაულთა შესახებ საქმეები აღიძვრება მხოლოდ დაზარალებულის საჩივრით (...) »

მუხლი 235 § 1

« 1. საჩივარი შეაქვთ სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისათვის პასუხისმგებელ სახელმწიფო ორგანოში ან იმ თანამდებობის პირთან, რომელიც კანონით უფლებამოსილია განიხილოს შესაბამისი საჩივარი და მიიღოს გადაწყვეტილება (...) »

მუხლი 261 § 2

« მოსამართლეს უფლება აქვს აღძვას სისხლის სამართლის საქმე მხოლოდ მსხვერპლის საჩივრის საფუძველზე. »

მუხლი 263 § 1

« 1. ჭინასწარი გამოძიების დაწყების საბაზის ცნობები დანაშაულის ჩადენის შესახებ, რომლებიც მომკვლევს, მოკვლევის ორგანოს, გამოძიებელს ან პროკურორს მიაწოდეს ფიზიკურმა ან იურიდიულმა პირებმა (...) ანდა ისინი მოძიებულა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, აგრეთვე უშუალოდ სამართალწარმოების ორგანოს მიერ საქმის გამოძიებისას აღმოჩენილი ცნობები (...) »

მუხლი 265 §§ 1 და 4

« 1. ცნობები დანაშაულის ჩადენის შესახებ შეიძლება იყოს წერილობითი ან ზეპირი.

4. ცნობები დანაშაულის ჩადენის შესახებ დაუყოვნებლივ განიხილება. თუ პირი დაკავებულია, მის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ ცნობების შემოწმება და სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა ხდება დაკავებიდან 12 საათის განმავლობაში. დანარჩენ შემთხვევებში, სისხლის სამართლის საქმის აღძვრას შეიძლება წინ უძღოდეს მიღებული ცნობების შემოწმება, რაც 20 დღეზე მეტ ხანს არ შეიძლება გაგრძელდეს. »

46. მსაჯულებთან დაკავშირებით.

ა) 1999 წ. 20 თებერვლის ისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი (« სსსკ »), რომელიც ძალაში შევიდა 1999 წ. 15 მაისს

აღნიშნული კოდექსის შესაბამისი დებულებები, რომლებიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს შემდეგში მდგომარეობს :

მუხლი 8§3

« სასამართლო ხელისუფლება საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების წინაშე ანგარიშვალდებული არ არის. მოსამართლე და მსაჯული დამოუკიდებელი არიან და ემორჩილებიან მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციასა და კანონს. »

მუხლი 44. §§ 1 და 2

« 1. სასამართლო - მართლმსაჯულების განმახორციელებელი კოლექტიური ორგანო; მოსამართლე - ორგანო, რომელიც ერთპიროვნულად, არსებითად განიხილავს სისხლის სამართლის საქმესა და მასალებს საპროცესო იძულების დონისძიების გამოყენების შესახებ.

2. მსაჯული - საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლექციის პირველი ინსტანციით საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად კანონით დადგენილი წესით დაშვებული საქართველოს მოქალაქე. »

მუხლი 51.

« სასამართლო კოლექციის ყველა მოსამართლეს, აგრეთვე მოსამართლესა და მსაჯულებს საქმის განხილვისას მტკიცებულებათა გამოკვლევაში მონაწილეობისა და გადაწყვეტილებათა მიღების თანაბარი უფლებები აქვთ. »

მუხლი 105 § 1

« 1. მოსამართლე, მსაჯული, პროკურორი, გამომძიებელი, მომკვლევნი ან სასამართლო სსხდომის მდივანი მონაწილეობას ვერ მიიღებს სისხლის სამართლის საქმის წარმოებაში, თუ:

- ა) იგი არ იყო თანამდებობაზე დანიშნული ან არჩეული კანონით დადგენილი წესით;
- ბ) ამოიწურა მისი უფლებამოსილების ვადა;
- გ) საქმე არ არის ამ პროკურორის, გამომძიებლის ან მომკვლევნის ქვემდებარე ანდა ამ სასამართლოს განსჯადი. »

105-ე მუხლში მოცემული დანარჩენი მოტივები ეხება მსაჯულთა დამოუკიდებლობის საკითხებს (იმავე საქმის წარმოებაში წინად მონაწილეობა ნათესავური ან მეგობრული ურთიერთობის ქონა მხარეებთან ან პროცესის სხვა მონაწილეებთან)

მუხლი 108 §§ 1, 2 და 4

« 1. თუ არსებობს 105-107-ე მუხლებში აღნიშნული გარემოებები, მოსამართლე, მსაჯული, პროკურორი, გამომძიებელი, მომკვლევნი, (...) ვალდებული არიან საჩივარონ თვითაცილება. თუკი მათ ეს არ განუცხადებიათ, მათ აცილება შეიძლება მისცენ ეჭვიმტანილმა, ბრალდებულმა, (...).

2. განცხადება აცილების შესახებ დასაბუთებული უნდა იყოს.

4. მოსამართლის ან მსაჯულის აცილების საკითხს წვევტენ დანარჩენი მოსამართლეები (მსაჯულები) იმ მოსამართლის ან მსაჯულის დაუსწრებლად, რომელსაც აცილება მისცეს. საკითხს აცილების შესახებ, რომელიც მოსამართლეთა უმრავლესობას ან სასამართლოს მთელ შემადგენლობას (...), წვევტს სასამართლო მთელი შემადგენლობით, ხმების უბრალო უმრავლესობით. »

მუხლი 434 § 1

“1. სისხლის სამართლის საქმეს პირველი ინსტანციის სასამართლოები განსჯადობის შესაბამისად განიხილავენ: (...) საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია – ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულის შემადგენლობით.”

მუხლი 438. §§ 1 და 2

“1. მოსამართლე და მსაჯულები ერთად ქმნიან კოლეგიას, რომელიც ხმების უმრავლესობით წვევტს საქმის განხილვისას წამოჭრილ ყველა საკითხს და იღებს გადაწყვეტილებას.

“2. მტკიცებულებათა გამოკვლევისა და გადაწყვეტილების მიღების დროს მსაჯული სარგებლობს მოსამართლის თანაბარი უფლებით.”

- ბ) 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონი მოსამართლის შესახებ, რომელიც გაუქმდა 1997 წ. 13 ივნისის კანონით (მუხლი 90)

აღნიშნული კანონის მე-2, მე-3, მე-6, მე-8 და მე-10 მუხლები ადგენენ იმ მოთხოვნებს, რომლებსაც მოსამართლეები და მსაჯულები უნდა აკმაყოფილებდნენ ; კანონი ასევე ადგენდა მათი დამოუკიდებლობის პრინციპებს და განსაზღვრავდა მათი ხელშეუხებლობისა და მოსამართლედ (მსაჯულად)

არჩევის წესებს. კანონის პირველი *in fine* და მე-12 მუხლების შესაბამისად, საქმეების განხილვის დროს, მსაჯულები სარგებლობდნენ მართლმსაჯულების განხორციელების მოსამართლეების თანაბარი უფლებებით. მოსამართლეებისაგან განსხვავებით, რომელთა უფლებამოსილების ვადა განისაზღვრებოდა 10 წ. ვადით, მსაჯულები ირჩეოდნენ 5 წ. ვადით (მუხლი 10). მე-13 მუხლის შესაბამისად, მსაჯულები ვალდებული იყვნენ, მიეღოთ იურიდიული განათლება, მომზადებულიყვნენ თითოეული საქმის განხილვისთვის და დაეცვათ სასამართლო განხილვის საიდუმლოება. მოსამართლებს მსაჯულებისთვის წინასწარ უნდა აეხსნათ განსახილველი საქმეები, ისევე როგორც შესაბამისი, გამოსაყენებელი სამართლის ნორმები და არსებული პრაქტიკა.

გ). 1997 წ. 13 ივნისის ორგანული კანონი “საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ”, რომელიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს

მუხლი 38. § 2 (გაუქმდა 1998 წ. 24 დეკემბერს)

“ 2. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია განიხილავს საქმეებს ერთი მოსამართლისა და ორიდან ექვსამდე მსაჯულის მონაწილეობით. საქმის განხილვაში მონაწილე მსაჯულების რაოდენობა განისაზღვრება სამართალში მიცემის სტადიაზე სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით. მსაჯულების არჩევის წესს, უფლებებსა და მოვალეობებს, აგრეთვე მართლმსაჯულების განხორციელებაში მათი მონაწილეობის წესს განსაზღვრავს კანონი. “

მუხლი 46. § 1

“ 1. მოსამართლე შეიძლება იყოს საქართველოს კმედუნარიანი მოქალაქე ოცდაათი წ. ასაკიდან, თუ მას აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება, სპეციალობით მუშაობის სულ ცოტა ხუთი წ. გამოცდილება, ფლობს სახელმწიფო ენას და ჩაბარებული აქვს საკვალიფიკაციო გამოცდა.”

1999 წ. 5 მარტს, პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომელიც ადგენდა მსაჯულთა დამოუკიდებლობისა და ხელშეუხებლობის პრინციპებს, მოქალაქეობის, ასაკის, საცხოვრებელი ადგილისა და განათლების დონის კრიტერიუმებს, რომლებიც მსაჯულად ასარჩევ პირს უნდა დაეკმაყოფილებინა, განსაზღვრავდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადებსა და მათი არჩევის წესებს, საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად მსაჯულის დანიშვნის კრიტერიუმებს და მსაჯულის ჩამოცილების შემთხვევაში მათი შეცვლის საკითხებს, ადგენდა მათი სოციელური დაცვის, პროფესიული სწავლებისა და ა.შ. პრინციპებს. აღნიშნული კანონის გარდამავალი დებულებების (მუხლი 87-2) შესაბამისად, ამ მუხლის ამოქმედებიდან არაუგვიანეს 5 დღისა საქართველოს იუსტიციის საბჭომ, წარდგინებებით უნდა მიმართონ საქართველოს პრეზიდენტს საერთო სასამართლოებში ასარჩევ მსაჯულთა რაოდენობის განსაზღვრის თაობაზე. საერთო სასამართლოებში მსაჯულთა რაოდენობის განსაზღვრის თაობაზე საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულების გამოცემიდან არაუგვიანეს 10 დღისა საქართველოს რაიონების გამგებლები და იმ ქალაქების

მერები, რომლებიც არ შედიან რაიონების შემადგენლობაში, გარდა თბილისის მერისა, ამ კანონით დადგენილი წესით შერჩეული კანდიდატების სიასა და მონაცემებს მსაჯულად არჩევისათვის წარუდგენენ შესაბამისად ქ. თბილისის, საქართველოს რაიონებისა და ქალაქების საკრებულოებს. თითოეული საკრებულო შესაბამისი რაიონის გამგებლისა და ქალაქის მერის მიერ წარდგენილ კანდიდატთა სიასა და მონაცემებს აქვეყნებს მათი წარდგენიდან არაუგვიანეს 3 დღისა. რაიონის, ქალაქის საკრებულო წარდგენილ კანდიდატურებს განიხილავს და შესაბამისი სასამართლოს მსაჯულად ირჩევს თავის მორიგ ან რიგგარეშე სხდომაზე, კანდიდატთა სიისა და მონაცემების გამოქვეყნებიდან არა უადრეს 5 დღისა. თუ რომელიმე რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში არჩეულ მსაჯულთა რაოდენობა 1999 წ. 15 აპრილისათვის აღმოჩნდა ამ სასამართლოსათვის საქართველოს პრეზიდენტის მიერ განსაზღვრულ მსაჯულთა რაოდენობის სამ მეოთხედზე ნაკლები, მაშინ საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია არა უგვიანეს 1999 წ. 20 აპრილისა საქართველოს, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების იუსტიციის საბჭოების წარდგინების საფუძველზე, შესაბამისი რაიონის გამგებლისა თუ ქალაქის მერის მიერ შერჩეული კანდიდატებიდან დანიშნოს მსაჯულები ამ მუხლის მე-6 პუნქტით განსაზღვრული უფლებამოსილების ვადით. არჩეული (დანიშნული) მსაჯულის უფლებამოსილების ვადა განისაზღვრებოდა 3 წლით, რომელიც უნდა ათვლილიყო 2000 წ. 1 იანვრიდან.

1996 წ. 5 მარტსა და 16 აპრილს მიღებულ ყველა დებულება გაუქმდა 1999 წ. 28 მაისის კანონით, ისე, რომ შემდგომში მათი შემცვლელი ახალი ტექსტი არ ყოფილა მიღებული.

დ). 1999 წ. 12 მაისის ორგანული კანონი “საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შესახებ”, რომელიც ძალაში იყო ფაქტების დადგომის დროს

მუხლი 8 (გაუქმდა 2005 წ. 20 აპრილს)

“1. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია პირველი ინსტანციით განიხილავს სისხლის სამართლის საქმეებს, რომლებიც სისხლის სამართლის საპროცესო კანონით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განსჯადია.

2. უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია საქმეებს განიხილავს ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულის მონაწილეობით.”

მუხლი 20

“ 1. უზენაესი სასამართლოს წევრად შეიძლება გამწესდეს საქართველოს მოქალაქე 30 წ. ასაკიდან, თუ მას აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება, სპეციალობით მუშაობის სულ ცოტა 5 წ. გამოცდილება, ფლობს სახელმწიფო ენას და ჩაბარებული აქვს მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდა "საერთო სასამართლოების შესახებ" საქართველოს ორგანული კანონის 68-ე მუხლით დადგენილი წესით.

2. საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩაბარების გარეშე უზენაესი სასამართლოს წევრის თანამდებობაზე ასარჩევად საქართველოს პარლამენტს წარუდგინოს სამართლის გამოჩენილი სპეციალისტის კანდიდატურა. ამ გამოცდისაგან თავისუფლდება აგრეთვე უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე ასარჩევად წარდგენილი პირი.

3. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლედ არ შეიძლება გამწესდეს ნასამართლეთი პირი ან ის, ვინც ადრე გათავისუფლებული იყო მოსამართლის თანამდებობიდან ამ კანონის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის "დ", "ე" და "შ" ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული რომელიმე საფუძვლით.

4. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობა შეუთავსებელია ნებისმიერ სხვა თანამდებობასთან და ანაზღაურებად საქმიანობასთან, გარდა პედაგოგიური და შემოქმედებითი საქმიანობისა. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეს ეკრძალება პოლიტიკური გაერთიანების წევრობა და პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობა.”

მუხლი 21

“1. უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეს და წევრებს საქართველოს პრეზიდენტის წარდგინებით, სითი შემადგენლობის უმრავლესობით, 10 წ. ვადით ირჩევს საქართველოს პარლამენტი.”

ე). შრომის კოდექსი, რომელიც გაუქმდა 2006 წ. 25 მაისს

მუხლი 110 § 3

“დასაქმებული ინარჩუნებს თავის ხელფასს თუ სამუშაო დროის განმავლობაში, ის ასრულებს ჩამოთვლილთაგან ერთ-ერთ მოქალაქეობრივ ვალდებულებას: (...) მონაწილეობს საქმის განხილვაში, როგორც მსაჯული (...)”

ე). 1991 წ. დადგენილება, მსაჯულთა არჩევას შესახებ და მისი მომდევნო ტექსტები

მთავრობა წარმოადგენს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილებას (საკანონმდებლო ორგანო 1990-იანი წლების დასაწყისში), რომელიც არ არის დათარიღებული. მთავრობა ამტკიცებს, რომ საქმე ეხება 1991 წელს მიღებულ დოკუმენტს. იმის გათვალისწინებით, რომ საქმე ეხება დოკუმენტს, რომელიც შეიცავს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულის თანამდებობაზე არჩეულ პირთა სიას, სასამართლოს კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სავარაუდოდ, ეს უნდა იყოს 1991 წ. 14 ივნისის დოკუმენტი. ანდა აღინიშნოს ის გარემოებაც, რომ იმ ორი მსაჯულის გვარები, რომლებიც მონაწილეობდნენ მომჩივნის საქმის განხილვაში, აღნიშნულ სიაში ფიგურირებს.

1996 წ. 7 მარტს, 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონზე და ხსენებულ, 1991 წ. 14 ივნისის დადგენილებაზე დაყრდნობით, პარლამენტმა მიიღო დადგენილება მოსამართლის სტატუსის შესახებ, რომლითაც უკვე არჩეულ, მოქმედ მსაჯულებს უფლებამოსილების ვადა 1997 წ. 25 ნოემბრამდე გაუგრძელდათ.

1997 წ. 27 ივნისს, პარლამენტმა მიიღო ერთი კანონი, რომელშიც ის აცხადებდა, რომ ზემოაღნიშნული უფლებამოსილების ვადა გაგრძელდებოდა იქნა

ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლამდე, რაც 1999 წ. 15 მაისს მოხდა.

ზ). 1998 წ. 12 ივნისის კანონი მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გახანგრძლივების შესახებ, რომელიც გაუქმდა 2005 წ. 25 მარტს

მუხლი 1

“საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადა გაგლზელებულია პირველ ივლისამდე.”

მუხლი 2

“ეს კანონი ძალაში შევიდეს გამოქვეყნებისთანავე”

აღნიშნულ კანონში მსგავსი, 1999 წ. 28 მაისის, 2000 წ. 13 ივნისისა და 5 დეკემბრის, 2001 წ. 7 დეკემბრის, 2002 წ. 28 დეკემბრისა და 2004 წ. 29 დეკემბრის ცვლილებების შეტანის შემდეგ, უფლებამოსილების ვადა გაგრძელებულ იქნა შესაბამისად, 2000 წ. პირველ ივლისამდე, 2001 წ. პირველ იანვრამდე, 2002 წ. პირველ იანვრამდე და 31 დეკემბრამდე, 2004 წ. 31 დეკემბრამდე და 2005 წ. 31 დეკემბრამდე.

არც 1998 წ. 12 ივნისის კანონი და არც მისი შემდგომი ტექსტები არ შეიცავდა მითითებას იმ იურიდიულ ტექსტზე, რომელსაც ისინი ეყრდნობოდა.

მსაჯულთა ინსტიტუტი გაუქმდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში 2005 წ. 25 მარტს შეტანილი ცვლილებების შედეგად.

47. გამოძიების ორგანოებთან დაკავშირებით

ა) იმ დონისთვის მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

მუხლი 62 §§ 3, 4, 5 და 6

“3. სამხედრო გამოძიებლის საგამოძიებო ქვემდებარეობაშია ... საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლის მიერ ჩადენილ დანაშაულთა შესახებ.

4. სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს გამოძიებლები იძიებენ საქმეებს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის (...) 315-ე(...) მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა შესახებ.

5. ერთ წარმოებაში რამდენიმე ბრალდების (...) გაერთიანებისას საქმეს იძიებს გამოძიებელი, რომლის საგამოძიებო ქვემდებარეობასაც განეკუთვნება უფრო მძიმე დანაშაული.

6. თუ არსებობს კონკურენცია (...), უპირატესობა ენიჭება უწყებრივ საგამოძიებო ქვემდებარეობას.

მუხლი 68 § 8

8. თუ პირის დაზარალებულად ცნობის შესახებ გადაწყვეტილების (დადგენილების) გამოტანის შემდეგ გაირკვევა, რომ ამის საფუძველი არ არსებობს, პროცესის მწარმოებელი ორგანო ვალდებულია გააუქმოს ეს გადაწყვეტილება (დადგენილება).

48. სისხლის სამართლის პროცესზე წარმომადგენლობასთან დაკავშირებით.

ა) კონსტიტუცია

მუხლი 18 § 5

“ 5. დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს დაკავების ან დაპატიმრებისთანავე უნდა განემარტოს მისი უფლებები და თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველი. მას დაკავების ან დაპატიმრებისთანავე შეუძლია მოითხოვოს დამცველის დახმარება, რაც უნდა დაკმაყოფილდეს.”

ბ) იმ დოისთვის მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

მუხლი 44 § 23 და 39 (44§39 1999 წ. 28 მაისს შეტანილი ცვლილებების შესაბამისად)

« ამ კოდექსის შესაბამისად, ტერმინი დასაცავი პირი გულისხმობს ეჭვმიტანილს ან ბრალდებულს, რომელსაც დამცველი იცავს ».

ადვოკატურა, საადვოკატო ბიურო, ფირმა - ორგანიზაციული წარმონაქმნი, სადაც მუშაობენ საქართველოს ადვოკატთა კოლეგიის, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების ადვოკატთა კოლეგიების წევრები. »

მუხლი 72 § 3 და 5 (რომელთაგან ზოგიერთი დებულება კონსტიტუციასთან წინააღმდეგობაში მყოფად გამოცხადდა 2003 წ. 29 იანვარს)

« 3. პირის დაკავების შემთხვევაში დადგენილება სისხლის სამართლის საქმის აღძვრისა და მისი ეჭვმიტანილად ცნობის შესახებ გამოტანილ უნდა იქნეს პოლიციის დაწესებულების ან მოკვლევის ორგანოს დაკავებულთა მოთავსების ადგილას პირის მიყვანიდან არა უგვიანეს 12 საათისა. დაკავებულ ეჭვმიტანილს დაუყოვნებლივ უნდა განემარტოს დუმილის უფლება, უფლება არ დაიბრალოს დანაშაული, დამცველის მოწვევის უფლება (...).

5. დამცველი საქმეში მონაწილეობის მისაღებად დაიშვება ეჭვმიტანილის პირველ დაკითხვამდე. »

მუხლი 73 § 1 გ)

« ეჭვმიტანილს უფლება აქვს ისარგებლოს დამცველის მომსახურებით (...) »

მუხლი 78 § 2, 3 და 6

« 2. დამცველად დაიშვებიან: უმაღლესი იურიდიული განათლების მქონე პირი, რომელიც ადვოკატია კანონით დადგენილი წესით (...)

3. ორგანოს, რომელიც პროცესს აწარმოებს, უფლება არა აქვს შეზღუდოს ეჭვმიტანილი და ბრალდებული დამცველის არჩევაში.

6. ეჭვიტანილს, ბრალდებულს ან განსასჯელს, მთელი პროცესის განმავლობაში, უფლება აქვს, უარი თქვას ადვოკატის დანიშვნის უფლებაზე, სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის მომსახურებაზე, დანიშნოს ადვოკატის დანიშვნაზე ან საკუთარი თავის დაცვაზე. აღნიშნული უარი მიიღებ მხოლოდ პირადი ინიციატივის არსებობის შემტხვევაში. »

მუხლი 82

« სისხლის სამართლის საქმეში მონაწილეობისათვის დასაშვებად ადვოკატი პროცესის მწარმოებელ ორგანოს წარუდგენს ადვოკატთა კოლეგიის, ფირმის, ბიუროს ორდერსა და თავის მოწმობას. »

მუხლი 84 § 3

« დამცველს უფლება აქვს : (...) მონაწილეობა მიიღოს სასამართლოში საქმის განხილვის ყველა სტადიაზე და დაიცვას განსასჯელის უფლებები (...) »

მუხლი 146 § 5

« 5. სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის ან პირის ეჭვიტანილად ცნობისა და დაკავების შესახებ დადგენილება დაუყოვნებლივ გამოცხადება ხელწერილით ეჭვიტანილს, რომელსაც იმავედროულად განემარტება 73-ე მუხლში აღნიშნული მისი უფლებები (...) »

აღნიშნული კოდექსის ერთ-ერთი გარდამავალი დებულების შესაბამისად (მუხლი 680 § 3) ადვოკატთა შესახებ კანონპროექტი უნდა შემუშავებულიყო სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 84-ე მუხლში ცვლილებისა და დამატებების შეტანის შესახებ კანონთან ერთად. რომლითაც ფართოვდებოდა დამცველის უფლებები.

2003 წ. 2 ივნისს, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებისა და დამატებების შეტანის შესახებ კანონით დაზუსტდა, რომ არც ერთ იურისტს, რომელსაც არ ექნებოდა ჩაბარებული ადვოკატის საკვალიფიკაციო გამოცდა, 2006 წ. 1 ივნისის შემდეგ, არ ჰქონდა სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციების წინაშე საადვოკატო საქმიანობის განხორციელების უფლება (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 680-2 მუხლი).

გ. კანონი ადვოკატთა შესახებ, 2001 წ. 20 ივნისის მდგომარეობით

პირველი მუხლის მე-2 და მე-10 მუხლის 1 პარაგრაფების შესაბამისად, ადვოკატი შეიძლება ყოფილიყე ყველა პირი, რომელსაც ჰქონდა უმაღლესი იურიდიული განათლება და სპეციალობით მუშაობის სულ ცოტა ერთი წ. გამოცდილება და წარმატებით უნდა გაეგლო ადვოკატურის ტესტები, უნდა დაედო ფიცი და უნდა ყოფილიყო საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის წევრთა სიაში. აღნიშნული კანონის მიღებასთან ერთად, საბჭოთა კანონი ადვოკატთა შესახებ, გაუქმდა (მუხლი 5).

49. მოწმეებთან დაკავშირებით

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 95-ე მუხლის I პარაგრაფის “ზ” პუნქტის შესაბამისად, ეჭვმიტანილის, ბრალდებულის ან განსასჯელის ოჯახის წევრები არ შეიძლება მოწმეებად გამოიძახონ და დაკითხონ იყვნენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არ დათანხმდებიან დაკითხვაზე, როგორც ბრალდების მოწმეები.

სამართალი

I. კონვენციის მე-3 მუხლის საგარეულო დარღვევა

50. ბატონი *გიორგაძე* ამტკიცებს, რომ 1999 წ. 22 მაისს, მისი დაკავების შემდგომი დაკითხვის დროს, მას დაემუქრნენ ოჯახის განადგურებით, მას პლასტმასის წყლით სავსე ბოთლების გამოყენებით უმოწყალოდ სცემეს და ელექტრო ტელეფონის გამოყენებით არაადამიანურად ეპყრობოდნენ. აღნიშნულ დაკითხვას ადგილი ჰქონდა 22-23 მაისის ღამეს, მომჩივნის ადვოკატის თანდასწრების გარეშე. სხვა ვერსიის თანახმად, განმცხადებელი, აღნიშნული სადავო მოპყრობის მსხვერპლი გახდა 22 მაისს, 14 საათსა და 15 წუთზე, მისი პოლიციის განყოფილებაში მიყვანასა და ოფიციალური დაკითხვის დროს, 19 საათსა და 25 წუთს შორის პერიოდში (იხ. §§ 30-31 ზემოთ).

51. კონვენციის მე-3 მუხლი შემდგენიერად არის ფორმულირებული :

”არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას.”

ა. დასაშვებობა

1. მხარეთა არგუმენტები

52. მთავრობის თანახმად, ბატონ *გიორგაძეს*, 1999 წ. 22 მაისის დაკითხვის დროს, მის მიმართ განხორციელებული არასათანადო მოპყრობის არავითარი მტკიცებულება არ წარმოუდგენია. მთავრობა ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ აღნიშნული დაკითხვის დროს, ბატონ *გიორგაძეს* იცავდა საზაზინო წესით დანიშნული ადვოკატი, რომლის კანდიდატურას, სხვათა შორის, განმცხადებელიც დაეთანხმა (იხ. §31 *in fine* ზემოთ). გასინჯა რა ბატონი *გიორგაძე* სადავო დაკითხვის მეორე დღეს, ციხის ექომმა დაადგინა მომჩივნის სხეულზე ფიზიკური დაზიანების ნიშნების არასებობა (იხ. §32 ზემოთ). არც ბატონ *გიორგაძესა* და არც მის ადვოკატს არ გაუსაჩივრებით აღნიშნული სამედინო შემოწმების შედეგები. მათ არც ექიმის განმეორებითი ვიზიტი მოუთხოვიათ.

53. მთავრობა ასევე ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ წინასწარი გამოძიების დროს, არცერთ მომენტში, ბატონ *გიორგაძეს* კომპეტენტური ორგანოების წინაშე არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებული საკითხები არ

წამოუწევია. აღნიშნული პრეტენზია მან მხოლოდ დაახლოებით 12 თვის შემდეგ წამოაყენა სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის წინაშე. ამის მოუხედავად, მას არ წარმოუდგენია არავითარი მტკიცებულება, რომელიც გაამყარებდა მის არგუმენტებს და არ აუხსნია ის მიზეზები, რომელთა გამოც მას აღნიშნული ფაქტი მანამდე არ გაუსაჩივრებია პროკურატურაში და არც რაიმე სამედიცინო მტკიცებულების მოპოვება უცდია ამ მიმართებით. მთავრობის თქმით, ბატონი *გიორგაძის* პასიურობამ შეუძლებელი გახადა გამოძიების სასურველ დროში ჩატარება.

54. ამასთანავე, მთავრობა სთავაზობს სასამართლოს, მხედველობაში მიიღოს ის ფაქტი, რომ ბატონი *გიორგაძე* უზენაესი სასამართლოს წინაშე ასაჩივრებდა “*ფსიქოლოგიური ზეწოლის*” ფაქტს, რომელიც მან 1999 წ. 22 მაისს, დაკითხვის დროს განიცადა, მაშინ, როდესაც ევროსასამართლოს წინაშე, ის ასაჩივრებდა მის სხეულზე განხორციელებულ არასათანადო მოპყრობის ფაქტებს.

55. ახლად დანიშნული წარმომადგენელი (იხ § 4 ზემოთ) ამტკიცებდა, რომ მთავრობის არგუმენტი ყოველგვარ საფუძველს იყო მოკლებული, იმ თვალსაზრისით, რომ მომჩივნები თბილისის სხვადასხვა ციხეებში, აუტანელ პირობებში იყვნენ მოთავსებული.

2. სასამართლოს შეფასება

56. სასამართლო აღნიშნავს, რომ წინა პარაგრაფში მოცემული არგუმენტები არ წარმოადგენს პასუხს მთავრობის პოზიციაზე და რომ მათ არა აქვთ კავშირი ბატონი *გიორგაძის* იმ პრეტენზიებთან, რომელთა შესახებაც მთავრობას 2006 წ. 20 ივნისს ეცნობა (*Pandjigidzé et autres c. Géorgie (déc.)*, n° 30323/02, 20 juin 2006). შესაბამისად, მოცემული შემთხვევის განხილვის დროს, ისინი არ იქნება მიღებული მხედველობაში სასამართლოს მიერ.

57. სასამართლო არ იზიარებს მთავრობის მოსაზრებას, რომლის თანახმად, ბატონმა *გიორგაძემ* მის წინაშე წარადგინა ეროვნული მოსამართლეების წინაშე წარდგენილისაგან განსხვავებული პრეტენზია (იხ. §§ 38 და 50 ზემოთ). პირიქით, განმცხადებელმა, სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიასა და ევროსასამართლოს იდენტური ფაქტობრივი მასალები მიაწოდა მის მირ განცდილ მოპყრობასთან დაკავშირებით.

58. აღნიშნულის მიუხედავად, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ბატონ *გიორგაძეს* არცერთ მომენტში არ მიუმართავს პროკურატურისათვის, რომელიც აღნიშნულ საკითხში კომპეტენტურ ორგანოს წარმოადგენს (იხ. § 45 ზემოთ, ასევე, *Gharibachvili c. Géorgie*, n° 11830/03, §§ 17 et suivants, 29 juillet 2008 ; *Danelia c. Géorgie*, n° 68622/01, § 48, 17 octobre 2006 ; *Davtian c. Géorgie*, n° 73241/01, §§ 44-50, 27 juillet 2006) კონკრეტულ მომენტში სავარაუდოდ განცდილი არასათანადო მოპყრობის გასაჩივრების მიზნით, ასევე აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული კონკრეტული მომენტი, რომელიც სავარაუდოდ გულისხმობს 1999 წ. 22 მაისს, მისი პოლიციის განყოფილებაში მიყვანასა და მეორე დღეს, ოფიციალურ დაკითხვას შორის პერიოდს, უცნობია (იხ, §§ 30-32 და 50 ზემოთ). განმცხადებელს აღნიშნული

მოპყრობა ასევე არ გაუსაჩივრებია მაშინ, როდესაც გამოძიებელმა მას დაუსვა შეკითხვა იმის შესახებ თუ რას გულისხმობდა იგი ტერმინში “ემოციური შოკი”, რომლის მსხვერპლიც განმცხადებელი, სავარაუდოდ, მისი დაკავების დღეს გახდა (იხ. §33 ზემოთ). არასათანადო მოპყრობაზე დაფუძნებული მომჩივნის პრეტენზია მხოლოდ ერთხელ იქნა წამოყენებული სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის წინაშე, ანუ სადავო ფაქტების დადგომიდან 12 თვეზე მეტი დროის გასვლის შემდეგ. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა, დადგინდეს, იყო თუ არა ხსენებული პრეტენზია სათანადოდ წარმოდგენილი და ჩამოყალიბებული “ადეკვატური” ორგანოს წინაშე (იხ. სხვათა შორის, *Vincent c. France*, n° 6253/03, § 81, 24 octobre 2006).

59. არსებული კანონმდებლობიდან არ ირკვევა, რომ ქართულ სამართალში, მოსმართლეებს, რომლებიც საქმეს არსებითად განიხილავენ, ჰქონდეთ სისხლის სამართლის პროცესის დაწყების კომპეტენცია კონვენციის მე-3 მუხლზე დამყარებული იმ პრეტენზიების თაობაზე, რომლებიც, განსასჯელმა, შესაძლოა, საგანგებოდ ან არსებითად წამოაყენოს (*cf., mutatis mutandis, Danelia c. Géorgie (déc.)*, n° 68622/01, 6 septembre 2005, იმ მოსამართლეებთან დაკავშირებით, რომლებიც წინასწარი პატიმრობის საკითხს განიხილავენ). ერთადერთი გამონაკლისი აღნიშნული წესიდან გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 261-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, მაგრამ იმისათვის, რომ მოხდეს აღნიშნული მუხლის გამოყენება, საჭიროა, განსასჯელმა შეიტანოს ამავე კოდექსის 27-ე მუხლის I ნაწილით განსაზღვრული წესების დაცვით შედგენილი სისხლის სამართლის სარჩელი (იხ. §45 ზემოთ), რასაც, მოცემულ შემთხვევაში, ადგილი არ ჰქონია. გარდა ამისა, ეროვნული სასამართლოს მოსამართლეებს, კანონით არ ეკისრებათ საქმის სასამართლოს განხილვის დროს მიღებული ინფორმაციის პროკურატურისთვის გადაცემა, რათა, ამ უკანასკნელმა დაიწყოს გამოძიება.

60. რაც შეეხება პროკურორს, რომელიც საქმეში ფიგურირებს, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის მე-4 და 263-ე მუხლის I პარაგრაფების *in fine* გათვალისწინებით, მას უნდა მიეცეს შენიშვნა იმის თაობაზე, რომ მან არ აღძრა საქმე და მომჩივნის მიერ მითითებული ფაქტები არ გადასცა პროკურატურის ორგანოებს შემოწმების მიზნით. მაშასადამე, მოცემული საქმის სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწინებით, ასეთი ვარაუდი სასამართლოს მიერ მხედველობაში მიღებული ვერ იქნება. მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ უთითებდა რა არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე, განმცხადებელი ცდილობდა, დაემტკიცებინა, რომ სადავო დაკითხვის დროს, მის მიერ მიცემული ჩვენებები სიმართლეს არ შეესაბამებოდა. მას არცერთ მომენტში, არაპირდაპირი გზითაც კი, არ მოუთხოვია გამოძიების ჩატარება აღნიშნულ მოპყრობასთან დაკავშირებით, რომლის შესახებ მას არავითარი მტკიცებულება არ წარმოუდგენია (*cf., a contrario, Toma c. Roumanie*, n° 42716/02, §§ 40-42, 24 février 2009).

61. სისხლის სამართლის პროცესის არცერთ ეტაპზე, განმცხადებელს ეჭვქვეშ არ დაუყენებია 1999 წ. 23 მაისის ექიმის დასკვნის ნამდვილობა და არც უცდია, სასურველ დროში, სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარება, რათა წარმოედგინა საკუთარი არგუმენტების გამამყარებელი მტკიცებულებები (*cf., a*

contrario, Danelia, précité, §§ 16 et 17). შესაბამისად, განმცხადებელი ვერ გააპროტესტებს ამ მხრივ კომპეტენტური ორგანოების მხრიდან საჭირო გულმოდგინების ნაკლებობას, რომელსაც მან თვითონ, საკუთარი უმოქმედობით შეუწყო ხელი (*mutatis mutandis, Freimanis et Līdums c. Lettonie (déc.)*, n° 73443/01 et 74860/01, 30 janvier 2003 ; *Hussin c. Belgique (déc.)*, n° 70807/01, mai 2004). ყოველ შემთხვევაში, ხელისუფლების ინიციატივით ჩატარებულ სამედიცინო ექსპერტიზას არავითარი სარგებლობა არ ექნებოდა იმ დროისათვის, როდესაც განმცხადებელმა გააპროტესტა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტი, ანუ, სადავო ფაქტების დადგომიდან 12 თვის გასვლის შემდეგ.

62. იმ თვალსაზრისით რომ თუ ეროვნული სასამართლოს მოსამართლეების მიერ, გაპროტესტებული არასათანადო მოპყრობის შემდეგ მოპოვებული მტკიცებულებების გამოყენება პრობლემებს შექმნიდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის კუთხით (*Jalloh c. Allemagne [GC]*, n° 54810/00, §§ 100 et suivants, CEDH 2006-IX), სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებელს, მის წინაშე, არც საგანგებოდ და არც არსებითად, არ წამოუყენებია მსგავსი პრეტენზია. ყოველ შემთხვევაში, მას საკასაციო სარჩელი არ შეუტანია, რის გამოც კონვენციის მე-6 მუხლიდან გამომდინარე მისი სხვა პრეტენზიები დაუშვებლად იქნა ცნობილი (*ფანჯიკიძე და სხვები*, ზემოსხენებული გადაწყვეტილება).

63. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო ასკვნის, რომ განმცხადებელს, წინასწარი გამოძიების არცერთ ეტაპზე არ მიუმართავს პროკურატურის ორგანოებისათვის, რომელიც მის მიერ კონვენციის მე-3 მუხლიდან გამომდინარე პრეტენზიასთან მოიმართებით, კომპეტენტურ უწყებას წარმოადა. იმის ვარაუდითაც კი, რომ პროკურატურა, რომელიც სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის წინაშე წარმოაგენს პრალდების მხარეს, კონვენციის მე-3 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე, საკუთარი ინიციატივით შეადგენდა სარჩელს, მომჩივნის საჩივარი მის წინაშე არც სათანადოდ ყოფილა წარმოდგენილი და არც რაიმე შესაბამისი მტკიცებულებით გამყარებული.

64. შესაბამისად, სასამართლოს მიიჩნევს, რომ მთავრობის არგუმენტი მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის შესახებ, მიღებულ უნდა იქნას და მომჩივნის პრეტენზია დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი, კონვენციის 35-ე მუხლის I და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

II. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევა

65. ბატონები *ფანჯიკიძე, ყურაშვილი* და *ქანთარია*, (შემდგომში, “სამი განმცხადებელი”), თავს მიიჩნევენ კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევის მსხვერპლებად. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფი შემდგენილია არის ფორმულირებული:

“ყოველი ადამიანი, მისი სამოქალაქო ხასიათის უფლებებისა და მოვალეობების, ან მისთვის წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძველიანობის გამორკვევისას,

აღჭურვილია გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნოდ განხილვის უფლებით კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ (...) “

ა. დასაშვებობა

1. პროცესის ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით

1) მხარეთა არგუმენტები

66. სამი განმცხადებელი ასაჩივრებს 1999 წ. 9 დეკემბერს, წინასწარი გამოძიების დასრულებასა და პირველი ინსტანციის სასამართლოში, 2001 წ. მაისში, პროცესის დაწყებას შორის, ხელისუფლების ორგანოების უმოქმედობას ერთ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში.

67. მთავრობა შეახსენებს, რომ აღნიშნული სისხლის სამართლის საქმე ეხებოდა პირთა ჯგუფს და რომ მათ წინააღმდეგ წაყენებული ბრალდებები ტერორისტული აქტის მომზადებას უკავშირდებოდა. შესაბამისად, 2 წ., 8 თვისა და 3 დღის პერიოდი არ შეიძლება, გადაჭარბებულად იქნას მიჩნეული, აღნიშნულ საკითხებთან მიმართებაში ჩამოყალიბებული ევროსასამართლოს პრაქტიკის თვალსაზრისით.

68. განმცხადებელ მხარეს აღნიშნულ არგუმენტზე არ უპასუხია.

ბ). სასამართლოს შეფასება

69. სასამართლო შეახსენებს, რომ პროცესის ხანგრძლივობის გონივრულობა ფასდება საქმის გარემოებებისა და სასამართლო პრაქტიკით დადგენილი კრიტერიუმების მხედველობაში მიღებით, განსაკუთრებით, საქმის სირთულის, მომჩივნისა და კომპლექტური ორგანოების ქცევის გათვალისწინებით (*Pecheur c. Luxembourg*, n° 16308/02, § 70, 11 décembre 2007).

70. მოცემულ საქმეში, შესაბამისი პერიოდი დაიწყო 1999 წ. 22 მაისს, მომჩივნების დაკავების დღეს (იხ. სხვათა შორის, *Imbrioscia c. Suisse*, arrêt du 24 novembre 1993, série A n° 275, p. 13, § 36) და დასრულდა 2002 წ. 25 იანვარს, როდესაც საკასაციო ინსტანციამ გადაწყვეტილება გამოიტანა (*Kalachnikov c. Russie*, n° 47095/99, § 124, CEDH 2002-VI) ანუ დაახლოებით 2 წელი და 8 თვე, რომლის განმავლობაშიც, საქმე ორმა სასამართლო ინსტანციამ განიხილა.

71. შეფასდა რა მთლიანობაში, ასეთი ხანგრძლივობა არ შეიძლება გადაჭარბებულად იქნას მიჩნეული კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის თვალსაზრისით, მითუფრო, რომ სისხლის სამართლის საქმე ეხებოდა 10 ბრალდებულსა და სახელმწიფო უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ კომპლექსურ ფაქტებს. აღნიშნულის მოიუხედავად, ასეთ პირობებშიც კი, ხელისუფლების ორგანოების მიერ დაუსაბუთებელმა სრული უმოქმედობის

პერიოდმა, შესაძლოა, პრობლემები შექმნას იმავე დებულების კუთხით. აღნიშნული მით უფრო შეესაბამება სინამდვილეს თუ განმცხადებელი პატიმარია (*Klyakhin c. Russie*, n° 46082/99, §§ 91, 93-95, 30 novembre 2004).

72. შესაბამისად, სასამართლო მიიჩნევს, რომ წინამდებარე საქმეში წამოყენებული პრეტენზია არ არის გამყარებული. კერძოდ, საქმის მასალებიდან ირკვევა, რომ სამი მომჩივნის მტკიცების საწინააღმდეგოდ, წინასწარი გამოძიება დასრულდა არა 1999 წ. 9 დეკემბერს, არამედ, 2000 წ. 8 თებერვალს. 2000 წ. 9 თებერვლიდან, განმცხადებელებსა და დანარჩენ ბრალდებულებს შესთავაზეს საქმის მასალების გაცნობა დაცვის მომზადების მიზნით. მხარეებს ევროსასამართლოსთვის არ მოუწოდებიათ მომჩივნების სასამართლოს წინაშე წარდგენის რეალური თარიღი (იხ. §37 ზემოთ), რაც ევროსასამართლოსთვის შეუძლებელს ხდის სასამართლოს წინაშე წარდგენასა და 2001 წ. მაისში, პროცესის დაწყებას შორის არსებული პერიოდის დადგენას, რომელიც განმავლობაშიც, ადგილი ჰქონდა ხელისუფლების ორგანოების უმოქმედობას. მის ხელთ არსებული ელემენტების გათვალისწინებით, სასამართლოს შეუძლია მხოლოდ იმის დასკვნა, რომ ეროვნული სასამართლოების წინაშე მომჩივნების წარდგენა 2000 წ. 21 აგვისტოზე ადრე არ მომხდარა, ეს არის თარიღი, რომლის დროსაც საქმე კვლავ განიხილებოდა საგამოძიებო ორგანოების მიერ, რადგან ბრალდებულებს და მათ შორის, სამ განმცხადებელს, ესაჭიროებოდათ დაცვის მომზადება. სწორედ 2000 წ. 21 აგვისტოს, ბატონი *ყურაშვილის* ადვოკატმა, *გოგსაძემ*, საგამოძიებო ჯგუფის ხელმძღვანელს საქმის მასალების გაცნობის დასრულების შესახებ აცნობა. დანარჩენი ბრალდებულების მიერ საქმის მასალების გაცნობის დასრულების თარიღი უცნობია. აღნიშნული შეუძლებელს ხდის იმის დადგენას, ჰქონდა თუ არა ხელისუფლების ორგანოების უმოქმედობას ადგილი 2000 წ. აგვისტოსა და 2001 წ. მაისს შორის პერიოდში და როგორი იყო აღნიშნული პერიოდის რეალური ხანგრძლივობა. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, მთავრობას თავისი პოზიცია არ დაუფიქსირებია, იმის მიუხედავად, რომ ეს მას საგანგებოდ ეთხოვა. განმცხადებელი ასევე არ წარმოადგენს ნათლად ამ ასპექტს, მისი მტკიცების მიუხედავად, რომ დაირღვა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფი (იხ. §66 ზემოთ).

73. ასეთ პირობებში, სასამართლო მიიჩნევს, რომ პროცესის ხანგრძლივობასთან დაკავშირებული პრეტენზია არ არის გამყარებული და დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი აშკარად დაუსაბუთებლობის გამო, კონვენციის 35-ე მუხლის I და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

2. მსაჯულებთან დაკავშირებით

ა). მხარეთა არგუმენტები

74. სამი განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია, რომელმაც ისინი პირველი ინსტანციით გაასამართლა, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას, როგორც “კანონის საფუძველზე შექმნილი”, იმ თვალსაზრისით, რომ კოლეგია შედგებოდა ორი

არაპროფესიონალი მოსამართლის - მსაჯულისგან, რომლებსაც არ ჰქონდათ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელების იურიდიული კომპეტენცია.

75. მთავრობა მიიჩნევს, რომ მომჩივნებს არ ამოწურავთ მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებები. კერძოდ, მათ არ გამოუყენებიათ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლით გარანტირებული მსაჯულების აცილების მოთხოვნის უფლება და ეს, იმის მიუხედავად, რომ მათ ინტერესებს პროფესიონალი იურისტები იცავდნენ.

76. მომჩივნების აზრით, წინამდებარე საქმის სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწინებით, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლით გათვალისწინებული მსაჯულის აცილების მოთხოვნა არ წარმოადგენდა მიმართვის ეფექტურ საშუალებას, რომელიც მათ უნდა გამოეყენებინათ.

2). სასამართლოს შეფასება

77. სასამართლო შეახსენებს, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის I პარაგრაფი არ აკისრებს მიმართვის ისეთი საშუალებების გამოყენების ვალდებულებას, რომლებიც არც ადეკვატურია და არც ეფექტური, ან სხვა სიტყვებით, რომლებსაც არ შეუძლია გაკრიტიკებული სიტუაციის გამოსწორება. ამასთანავე, *“საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების”* მიხედვით, ზოგიერთი განსაკუთრებული გარემოება ათავისუფლებს განმცხადებელს მის ხელთ არსებული მიმართვის შიდა სამართლებრივი საშუალებების ამოწურვის ვალდებულებისაგან. აღნიშნული წესი ასევე არ გამოიყენება ადმინისტრაციული პრაქტიკის არსებობის შემთხვევაში, რომელიც მდგომარეობს კონვენციით აკრძალული აქტების განმეორებასა და სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული აქტების შემწეობაში, ისე, რომ ყოველგვარი პროცედურა არაეფექტური და აზრს მოკლებულია (*Aksoy c. Turquie*, 18 décembre 1996, § 52, *Recueil* 1996-VI), სხვა სიტყვებით, მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვის წესი ავტომატურად არ გამოიყენება და აბსოლუტურ ხასიათს არ ატარებს; მისი შესრულების კონტროლთან ერთად, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული საქმის გარემოებები (*Akdivar et autres c. Turquie*, 16 septembre 1996, §§ 65-69, *Recueil* 1996-IV). გარდა ამისა, კონვენცია ავალდებულებს მხოლოდ მიმართვის იმ შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვას, რომლებიც არსებობს სარწმუნოების საკმარის დონეზე როგორც თეორიულად, ასევე პრაქტიკაში, რის გარეშეც მათ აკლია სასურველი ეფექტურობა და ხელმისაწვდომობა (*Dalia c. France*, 19 février 1998, § 38, *Recueil* 1998-I).

78. რაც შეეხება წინამდებარე საქმეს, სასამართლოს აღნიშნავს, რომ რეალურად, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლის გამოყენებით, მომჩივნებს შეეძლოთ, მოეთხოვათ მსაჯულების აცილება, რომლებიც მათ საქმეს იხილავდნენ. თუმცა, აღნიშნული მოთხოვნის ფორმულირება მხოლოდ იმავე კოდექსის 105-ე მუხლის I პარაგრაფში მოცემული მოტივების არსებობის შემთხვევაში იქნებოდა შესაძლებელი (იხ. მე-19 პარაგრაფის აბზაცი “ა” ზემოთ). მთავრობა არ იძლევა ახსნა განმარტებას

იმის შესახებ თუ აღნიშნული მოტივებიდან, რომელს უნდა დაყრდნობოდნენ მომჩივნები მსაჯულთათვის აცილების მიცემის მოთხოვნის კანონის შესაბამისად დასაბუთების მიზნით, (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლის §2). სასამართლოს შეუძლია, მხოლოდ ივარაუდოს, რომ იმ საკითხის გათვალისწინებით, რომელიც მომჩივნებს აწუხებდათ, მათ შეეძლოთ, დაყრდნობოდნენ 105-ე მუხლის I პარაგრაფის “ა” აბზაცში მოცემულ მოტივს, იმის სამტკიცებლად, რომ მსაჯულები არ იყვნენ “დანიშნულნი ან არჩეულნი მათ თანამდებობაზე კანონით დადგენილი წესების შესაბამისად”.

79. მაშასადამე, იმის გათვალისწინებით, რომ მსაჯულთა ინსტიტუტს გააჩნდა იურიდიული ხარვეზები, ვინაიდან ნათლად არ იყო განსაზღვრული « კანონი », რომელიც არეგულირებდა მათ მდგომარეობას, (იხ. § 70 და მოდევნო პარაგრაფები ზემოთ) და ასევე, იმის გათვალისწინებით, რომ რომელიმე საქმის სპეციფიკური გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლის მე-4 პარაგრაფით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმი შეიცავდა შეფრხვების სერიოზულ რისკს, ნათლად არ იკვეთება, რომ მომჩივნები შეძლებდნენ, ეფექტურად გამოეყენებინათ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის I პარაგრაფის “ა” აბზაცით მინიჭებული მსაჯულის აცილების მოთხოვნის “უფლება”.

80. ამას გარდა, უნდა აღინიშნოს, რომ ორ მსაჯულს არ განუცხადებია თვითაცილება 105-ე მუხლის I პარაგრაფის იმავე დებულების საფუძველზე, მაშინ როდესაც, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 108-ე მუხლის I პარაგრაფის შესაბამისად, მათ ჰქონდათ თვითაცილების “ვალდებულება”.

81. თავის მხრივ, მთავრობას არ გაუკეთებია ახსნა-განმარტება იმის შესახებ თუ რა სახით შეიძლებოდა გამოსწორებულიყო სიტუაცია იმ შემთხვევაში, თუ მომჩივნები ზემოაღნიშნულ მიმართვის საშუალებას გამოიყენებდნენ, ვინაიდან, სახეზე იყო იმ სამართლებრივი ჩარჩოების არარსებობის პრობლემა, რომლებსაც უნდა დაერეგულირებინა ქვეყნის სასამართლო სისტემის ერთი ნაწილი (*Sejdovic c. Italie* [GC], n° 56581/00, § 46, CEDH 2006-II). იმ შემთხვევაშიც კი, თუ აღნიშნული მიმართვის საშუალება შედეგად გამოიღებდა ხსენებული ორი მსაჯულისთვის აცილების მიცემას, იმისათვის, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიას გამოეტანა განაჩენი საქმეზე (იხილეთ “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფი), აღნიშნულ პირებს შეცვლიდნენ სხვა მსაჯულები, რომელთა მიმართაც მომჩივნებს ანალოგიური პრეტენზიები ექნებოდათ. საქმე იმაშია, რომ მომჩივნების პრეტენზიები მიმართული იყო არა ორი კონკრეტული მსაჯულის, არამედ, მთლიანად, მსაჯულთა ინსტიტუტის წინააღმდეგ, რომელსაც ისინი წარმოადგენდნენ და რომელიც, განმცხადებელთა მტკიცებით, მოკლებული იყო კანონიერ საფუძველს. შესაბამისად, მთავრობის მიერ ხსენებული აცილების მოთხოვნა ნამდვილად ვერ გამოასწორებდა არსებულ ხარვეზს. იყო რა თავიდანვე აშკარად განწირული მარცხისთვის (*cf., a contrario, Brusco c. Italie* (déc.), n° 69789/01, CEDH 2001-IX), აღნიშნული მოთხოვნა არ წარმოადგენდა მიმართვის “ეფექტურ” საშუალებას.

82. ამ თვალსაზრისით, ასევე მნიშვნელობას მოკლებული არ არის ის ფაქტი, რომ მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვაზე

დაყრდნობით, მთავრობას არცერთ მომენტში არ მიუთითებია ანალოგიურ სიტუაციაში რომელიმე ბრალდებულის მიერ აცილების მოხონის გაკეთების მაგალითზე და არც აღნიშნული მოთხოვნის საფუძველზე სავარაუდოდ გამოტანილი სასამართლო გადაწყვეტილება წარმოუდგენია.

83. ზემოაღნიშნული მოტივების გამო, მთავრობის მიერ მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის შესახებ წარმოდგენილი არგუმენტი უარყოფილ უნდა იქნას. იმის გათვალისწინებით, რომ დაუშვებლობის არავითარი სხვა მოტივი არ არსებობს, საჩივარის აღნიშნული ნაწილი დასაშვებად უნდა გამოცხადდეს.

3. საგამოძიებო ორგანოების დამოუკიდებლობის შესახებ

ა) მხარეთა არგუმენტაცია

84. სამი განმცხადებელი ასაჩივრებს იმ ფაქტს, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 62-ე მუხლის მე-3 პარაგრაფის საწინააღმდეგოდ, სამხედრო პროკურატურას არ დაევალა მათი საქმეზე გამოძიების წარმოება. გამოძიება ჩატარდა უშიშროების სამინისტროს მიერ, მაშინ როდესაც თვით უშიშროების მინისტრი საქმეში დაზარალებულად იყო ცნობილი. შესაბამისად, მომჩივნები თვლიან, რომ დაირღვა მათი სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება.

85. მთავრობა ამტკიცებს, რომ საქმე უშიშროების სამინისტროს კომპეტენციას განეკუთვნებოდა, იმის გათვალისწინებით, რომ საქმე ეხებოდა სახელმწიფო უსაფრთხოების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებსა და მაღალი დონის სახელმწიფო მოხელეებს (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 62-ე მუხლის მე-4 და მე-6 პარაგრაფები). გარდა ამისა, გენერალური პროკურორი ახორციელებდა გამოძიების მიმდინარეობაზე ზედამხედველობას. ყოველ შემთხვევაში, მომჩივნებს მოეხსნათ ბრალდება უშიშროების მინისტრის მკვლელობის მომზადების ნაწილში.

86. მომჩივნების მხრიდან არავითარი საპასუხო არგუმენტი არ ყოფილა წარმოდგენილი.

ბ). სასამართლოს შეფასება

87. სასამართლო შეახსენებს, რომ თუ სისხლის სამართლებრივი თვალსაზრისით, კონვენციის მე-6 მუხლის მიზანია კომპეტენტური “სასამართლოს” წინაშე “ბრალდების დასაბუთებულობის” შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანის მიზნით სამართლიანი პროცესის უზრუნველყოფა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ განაჩენის გამოტანამდე პროცესის მიმდინარეობის ეტაპები მისი ინტერესის მიღმა რჩება. ამრიგად, კონვენციის მე-6 მუხლმა, შესაძლოე ითამაშოს გარკვეული როლი იმ შემთხვევაში თუ მისი დებულებების

შეუსრულებლობამ შესაძლია ზიანი მიაყენოს სასამართლო პროცესის სამართლიანობას (*Imbrioscia, précité*, § 36).

88. მოცემულ საქმეში, 1999 წ. 22 მაისს, გენერალური პროკურორის მიერ შედგენილი საგამოძიებო ჯგუფი შედგებოდა 33 გამოძიებლისაგან, რომელთაგან 13 უშიშროების სამინისტროს გამოძიებელი იყო, იმავე სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის უფროსის მოადგილის ხელმძღვანელობით. იმ დროისათვის მოქმედი ეროვნული კანონმდებლობის დებულებებისა და ეროვნული სასამართლოების არგუმენტების გათვალისწინებით, რომლებსაც პირველ როლში აქვთ არნიშნული დებულებების ინტერპრეტაციის კომპეტენცია (*Cervero Carrillo c. Espagne (déc.)*, n° 55788/00, 17 mai 2001), სასამართლო, მომჩივნების მოსაზრების საპირისპიროდ, ასკენის, რომ მათი საქმის გამოძიება სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს კომპეტენციას განეკუთვნებოდა (იხ. § 44 ზემოთ).

89. რაც შეეხება საგამოძიებო ჯგუფის დამოუკიდებლობას, მოცემულ საქმეში, სასამართლოს აუცილებლად არ მიაჩნია იმ საკითხის განხილვა, უნდა წარმოედგინა თუ არა აღნიშნულ უწყებას დამოუკიდებლობის გარანტიები, იმის გათვალისწინებით, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში, აღნიშნული პრეტენზია ეწინააღმდეგება დაუშვებლობის მოტივს. სასამართლოს აღნიშნავს, რომ 2001 წ. 8 ნოემბერს, სამ განმცხადებელს მოეხსნა ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 67-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში ბრალდების ნაწილი. აღნიშნული ბრალდების მოხსნა შემდგომში დადასტურდა საკასაციო ინსტანციის მიერ. მაშასადამე, მომჩივნების მსჯავრდება არ ეფუძნებოდა იმ ბრალდებებისა და მტკიცებულებების ნაწილს, რომელიც მათი მტკიცებით, ახდენდა სასამართლო განხილვის სამართლიანობის კომპრომეტაციას, ვინაიდან ისინი უკავშირდებოდა უშიშროების მინისტრის პირად ინტერესებს. ევროსასამართლოს არ მიაჩნია, რომ კონვენციის 34-ე მუხლის გაგებით, მომჩივნებს შეუძლიათ თავი მიიჩნიონ კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევის მსხვერპლებად (*cf., Zeynep Özcan c. Turquie*, n° 45906/99, §§ 54-56, 20 février 2007).

90. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საჩივარის აღნიშნული ნაწილი *ratione personae* შეუსაბამოა კონვენციის დებულებებთან და დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

4. აუდიო და ვიდეო ჩანაწერების გამოყენებასთან დაკავშირებით

ა) მხარეთა არგუმენტაცია

91. ბატონი *ფანჯიკიძე* (შემდგომში, “პირველი განმცხადებელი”) ამტკიცებს, რომ აუდიო და ვიდეო ჩანაწერები, რომელთა ობიექტიც ის გახდა 1999 წ. 22 მარტსა და 24 აპრილს შორის პერიოდში (იხ. §§ 11 და 12 ზემოთ), არ იქნა

საქმეზე თანდართული და არც მათი გამოქვეყნება და განხილვა მომხდარა საქმის სასამართლო განხილვის დროს.

92. მთავრობა ამტკიცებს, რომ პირიქით, უზენაესმა სასამართლომ განიხილა სადავო ჩანაწერების ტრანსკრიპციები და რომ პირველ განმცხადებელს მიეცა მათი გაკრიტიკების შესაძლებლობა. სწორედ ამგვარად შეძლო მან ეჭვების გამოთქმა ჩანაწერების ავთენტურობასთან დაკავშირებით იმ ფაქტების სიმართლესთან შესაბამისობის უარყოფის გარეშე, რომლებსაც აღნიშნული ჩანაწერები შეიცავდა. მომჩივნის ეჭვების შეფასების შემდეგ, ეროვნულმა სასამართლოებმა უარყვეს ისინი დაუსაბუთებლობის მოტივით.

93. ამასთანავე, მთავრობის თანახმად, პირველი მომჩივნის მსჯავრდება, მხოლოდ ჩანაწერებზე არ ყოფილა დაფუძნებული, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებაში, ისინი მტკიცებულებების სახითაც კი არ იყო მოხსენიებული. მსჯავრდება უპირველეს ყოვლისა, დაეფუძნა რ.-ს და კ.-ს, ორი უმთავრესი მოწმის ჩვენებებს, რომელთათვისაც შეკითხვების დასმის უფლება ასევე მიეცათ პირველ განმცხადებელსა და მის ადვოკატებს.

94. პირველი მომჩივნის მიერ არავითარი საპასუხო არგუმენტი არ ყოფილა წარმოდგენილი.

ბ). სასამართლოს შეფასება

95. სასამართლო შეახსენებს, რომ თუ კონვენცია, თავის მე-6 მუხლით უზრუნველყოფს სამართლიან სასამართლო განხილვას, ის არ ახდენს მტკიცებულებების, როგორც ასეთის, დასაშვებობის რეგლამენტირებას. აღნიშნული სფერო, უპირველეს ყოვლისა, განეკუთვნება შიდა სამართალს (*Bracci c. Italie*, n° 36822/02, § 50, 13 octobre 2005). ევროსასამართლოს მისია მდგომარეობს მხოლოდ იმის გარკვევაში, იყო თუ არა პროცესი მთლიანობაში, მათ შორის მტკიცებულებების წარმოდგენის წესები, სამართლიანი და იყო თუ არა დაცული დაცვის მხარის უფლება (*De Lorenzo c. Italie (déc.)*, n° 69264/01, 12 février 2004).

96. სასამართლო აღნიშნავს, რომ პირველი განმცხადებელი არ ასაჩივრებს იმ მტკიცებულებათა კანონიერებას, რომლებსაც საქმე ეხება (*Schenk c. Suisse*, arrêt du 12 juillet 1988, série A n° 140, §§ 45 et 46).

97. მაშასადამე, საქმის მასალები არ იძლევა საკმარის საფუძველს იმის დასადგენად თუ რა თვალსაზრისით იქნა აღნიშნული მტკიცებულებები გამოძიების პროცესში გამოყენებული, როგორც ნივთმტკიცებები, რა იყო ის მიზეზები, რომელთა გამოც არ მომხდარა მათი შემდგომი დართვა საქმის მასალებისთვის და საჯაროდ წარდგენა საქმის სასამართლო განხილვის დროს. მთავრობის არგუმენტი იმის შესახებ, რომ აღნიშნული მტკიცებულებები დაერთო საქმის მასალებს, არ არის გამყარებული არავითარი დოკუმენტური მტკიცებულებით (მაგალითად, დადგენილება მტკიცებულების სტატუსის ცნობისა და აღნიშნული მტკიცებულების საქმის მასალებზე თანდართვის შესახებ).

98. თუ ვივარაუდებთ, რომ სადავო მტკიცებულებები მართლაც დაერთო საქმის მასალებს, უცნობი რჩება ის მიეცა თუ არა პირველ განმცხადებელს მიეცა საშუალება, მოსამართლეების წინაშე, დაცვის უფლების პატივცემით შეწინააღმდეგებოდა აღნიშნული მტკიცებულებების მის წინააღმდეგ გამოყენებას და სადავო ჩანაწერების მიხედვით, დაესვა შეკითხვები თანამოსაუბრეებისათვის (*Schenk c. Suisse, arrêt du 12 juillet 1988, série A n° 140, §§ 45 et suiv.*). აღნიშნული არ ირკვევა სასამართლო სხდომის ოქმებიდან, რომლებიც საქმის მასალებში ფიგურირებს. ამის მიუხედავად, ამ მიმართებით უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს არ გააჩნია ყველა სხდომის ოქმი, რომლებიც მხარეებს მისთვის არ მოუწოდებთ, რათა გაემყარებინათ საკუთარი არგუმენტები. თუ დავუშვებთ, რომ პირველ განმცხადებელს არ მიეცა საშუალება, მოსამართლეების წინაშე გაეპროტესტებინა აღნიშნული სადავო მტკიცებულებები, მივდივართ დასკვნამდე, რომ აღნიშნული არ ფიგურირებს არცერთ განაჩენში, როგორც ელემენტი, რომლებსაც დაეფუძნა პირველი მომჩივნის მსჯავრდება. როგორც მთავრობა ამტკიცებს, მომჩივნის ბრალეულობა დადგინდა რ.-ს და კ.-ს ჩვენებებიდან (იხ. §39 ზემოთ), რომლებიც დაიკითხნენ გამოძიების პროცესში და შემდგომ, წარსდგნენ სასამართლოს წინაშე, ისე, რომ პირველ განმცხადებელს მიეცა მათთვის შეკითხვების დასმის სრული შესაძლებლობა პირადად თუ ადვოკატის მეშვეობით.

99. წინამდებარე ეჭვებისა და პირველი მომჩივნის მოქმედების გათვალისწინებით, რომელსაც არ გაუცია პასუხი მთავრობის არგუმენტებზე და სასამართლოსთვის არ მიუწოდებია გადამწვევტი მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტები, სასამართლო იძულებულია, დაასკვნას, რომ მომჩივნის პრეტენზია დაუსაბუთებელია. შესაბამისად, ის დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი აშკარა დაუსაბუთებლობის მოტივით, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პარაგრაფების საფუძველზე.

ბ. არსებითი განხილვა

ა) მხარეთა არგუმენტაცია

100. სამი განმცხადებელი ეჭვქვეშ აყენებს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულთა კომპეტენტურობას, რომლებსაც, ასრულებდნენ რა მოსამართლის მოვალეობის იდენტურ მოვალეობას, არ ჰქონდათ არც შესაბამისი განათლება და არც გამოცდილება. მონაწილეობდნენ რა ბრალდებულთა განსჯაში იმ მნიშვნელოვან საქმეებში, რომლებიც უზენაესი სასამართლოს მიერ პირველი ინსტანციით განიხილებოდა, მსაჯულებზე, მოსამართლისგან განსხვავებით, არ ვრცელდებოდა პროფესიონალიზმისა და თანამდებობაზე კონკურსის წესით დანიშვნის მოთხოვნა (“საერთო სასამართლოების შესახებ” ორგანული კანონის 46-ე მუხლის I პარაგრაფი). შესაბამისად, მომჩივნები ასკენიან, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგია, რომელიც შედგებოდა ერთი მოსამართლისა და ორი მსაჯულისაგან, არ იყო სამართლებრივად

კომპეტენტური მათ წინააღმდეგ მიმართული ბრალდების დასაბუთებულობის შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად.

101. მთავრობა მტკიცედ ეწინააღმდეგება აღნიშნულ არგუმენტს. მისი მტკიცებით, სადავო სასამართლო კოლეგიაში ორი მსაჯულის მონაწილეობა სრულიად კანონიერი იყო, ვინაიდან აღნიშნული გათვალისწინებული იყო “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფით და მათი უფლებამოსილების ვადა, რომელიც რამდენჯერმე იქნა გახანგრძლივებული, არ იყო ამოწურული ფაქტების დადგომის მომენტისთვის (იხ. § 46 “დ” და “ვ” ზემოთ).

102. ზემოაღნიშნულის საპასუხოდ, მომჩივნები ამტკიცებენ, რომ მსაჯულის ფუნქციის განხორციელების სხვადასხვა წესები (არჩევის წესები, უფლებები და მოვალეობები, საქმეების განხილვაში მონაწილეობა), რომლებიც გათვალისწინებულია 1997 წ. 13 ივნისის კანონის 38-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფით *in fine* (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის ”გ” პუნქტი), არასოდეს არ ყოფილა დამტკიცებული. ფაქტობრივად, მსაჯულებთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდებოდა 1990 წ. 28 დეკემბრის კანონიდან (რომელიც 1997 წ. 13 ივნისს გაუქმდა) გამომდინარე პრაქტიკის შესაბამისად (იხ. ზემოთ, 46-ე პარაგრაფის ”ბ” პუნქტი)

ბ) სასამართლოს შეფასება

103. სასამართლო შეახსენებს, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის შესაბამისად, “სასამართლო” ყოველთვის “კანონის საფუძველზე შექმნილი” უნდა იყოს. აღნიშნული ტერმინი ევროპული კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმების სისტემის განუყოფელ, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპს გამოხატავს. ორგანო რომელიც არ არის შექმნილი კანონმდებლის ნების შესაბამისად, უდავოდ მოკლებულია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ ლეგიტიმურობას, განიხილოს კერძო პირთა დავები (*Lavents c. Lettonie*, n° 58442/00, § 114, 28 novembre 2002).

104. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფით გათვალისწინებული “კანონი” გულისხმობს არამხოლოდ სასამართლო ორგანოების შექმნისა და კომპეტენციის შესახებ კანონმდებლობას, არამედ, შიდა სამართლის ყველა სხვა დებულებას, რომლისგან გადახვევა კანონიერ საფუძველს აცლის საქმის განხილვაში ერთი ან რამდენიმე მოსამართლის მონაწილეობას. უფრო კონკრეტულად, საქმე ეხება მსაჯულთა უფლებამოსილებას, თანამდებობრივ შეუთავსებლობასა და აცილებას (*Gurov c. Moldova*, n° 36455/02, § 36, 11 juillet 2006). გარდა ამისა, ტერმინი “კანონის საფუძველზე შექმნილი”, ეხება არამხოლოდ თვით “სასამართლოს” არსებობის სამართლებრივ საფუძველს, არამედ, ასევე, მის შემადგენლობას თითოეული სქმის განხილვისას (*Buscarini c. Saint-Marin* (déc.), no 31657/96, 4 mai 2000 ; *Posokhov c. Russie*, n° 63486/00, § 39, CEDH 2003-IV).

105. სასამართლო პრაქტიკის შესაბამისად, კონვენციის მე-6 მუხლში ტერმინის - “კანონის საფუძველზე შექმნილი” ჩაწერა მიზნად ისახავს იმის თავიდან აცილებას, რომ მართლმსაჯულების სისტემის ორგანიზაცია

აღმასრულებელი ხელისუფლების დისკრეციაზე არ იყოს დამოკიდებული და რომ აღნიშნული საკითხის რეგულირება ხდებოდეს პარლამენტის მიერ მიღებული კანონის საფუძველზე. კოდიფიცირებული სამართლის მქონე ქვეყნებში, მართლმსაჯულების სისტემის ორგანიზაცია, არც მხოლოდ სასამართლო უწყებების დისკრეციაზე უნდა იყოს დამოკიდებული, რაც, ამის მიუხედავად, არ გამორიცხავს მათთვის აღნიშნულ სფეროში არსებული ეროვნული კანონმდებლობის ინტერპრეტაციის გარკვეული უფლების აღიარებას (*Coëme et autres c. Belgique*, n°s 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 et 33210/96, §§ 98 et 107, CEDH 2000-VII ; *Savino et autres c. Italie*, n°s 17214/05, 20329/05 et 42113/04, § 94, 28 avril 2009). აღნიშნულის მიუხედავად « კანონის საფუძველზე შექმნილად » ვერ იქნება მიჩნეული სასამართლო, რომელიც აჭარბებს კანონით მისთვის ნათლად განსაზღვრულ სასამართლო კომპეტენციას (*Sokourenko et Strygoun c. Ukraine*, n°s 29458/04 et 29465/04, §§ 23-28, 20 juillet 2006).

106. უბრუნდება რა წინამდებარე საქმის გარემოებებს, სასამართლო შეახსენებს, რომ 2005 წ. 25 მარტს მსაჯულთა ინსტიტუტის გაუქმებამდე, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსაჯულები იყვნენ კერძო პირები, რომლებსაც ჰქონდათ სხვა პროფესია და აღნიშნული სასამართლოს მიერ სისხლის სამართლის საქმეების პირველი ინსტანციით განხილვაში პროფესიონალ მოსამართლესთან ერთად მონაწილეობდნენ. მსაჯულთა ინსტიტუტი საბჭოთა მართლმსაჯულების სისტემის გადმონაშთს წარმოადგენდა, რომელშიც მსაჯულები ხალხის წარმომადგენლები იყვნენ და უბრუნველყოფდნენ მართლმსაჯულების განხორციელებაში ხალხის მონაწილეობას. ისინი მსაჯულის ფუნქციებს მათი მოქალაქეობრივი მოვალეობის კონტექსტში ასრულებდნენ (იხ. ზემოთ 46-ე პარაგრაფის “ე” პუნქტში მითითებული შრომის კოდექსი).

107. სასამართლო იზიარებს მთავრობის არგუმენტს, რომლის თანახმად, მომჩივნების საქმის განხილვაში ორი მსაჯულის მონაწილეობა ეფუძნებოდა “უზენაესი სასამართლოს შესახებ” ორგანული კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფს. ის ასევე ემყარებოდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 434-ე მუხლის I პარაგრაფს. აღნიშნული დებულებების გათვალისწინებით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მომჩივნების საქმის განმხილველი სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის თვით არსებობა მოქმედი კანონით იყო გათვალისწინებული.

108. აღნიშნულის მიუხედავად, სასამართლო ორგანოს მხოლოდ ლეგალური არსებობა არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ის მიჩნეულ იქნას “კანონის საფუძველზე შექმნილ” სასამართლოდ. საქმე იმაშია, რომ წინამდებარე საჩივარში ისმის კითხვა იმის შესახებ, ჰქონდა თუ არა ეროვნულ სამართალში საკმარისი იურიდული საფუძველი მსაჯულების მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელებას. მართლაც, უნდა დავასკვნათ, რომ ამ თვალსაზრისით, რომ 1999 წ. 5 მარტსა და 28 მაისს შორის არსებული მოკლე პერიოდის გარდა (იხ. ზემოთ, მე-19 პარაგრაფის “გ” პუნქტი *in fine*), აღნიშნული საკითხის მარეგულირებელი არავითარი კანონი არ არსებობდა. თუ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის თანახმად, მსაჯული იყო საქართველოს მოქალაქე, რომელიც, “კანონით” დადგენილი წესის შესაბამისად,

უფლებამოსილი იყო, მონაწილეობა მიეღო საქმის სასამართლო განხილვაში, აღნიშნული კანონი არ არსებობდა ფაქტების დადგომის მომენტში. ყოველ შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ ჩატარებულ კვლევას არ გამოუვლენია ასეთის არსებობა და საგანგებოდ დაესვა რა შეკითხვები აღნიშნულთან დაკავშირებით, საქართველოს მთავრობას არავითარი არგუმენტით არ უპასუხია. რეალურად, ორივე ტექსტი არეგულირებდა მსაჯულთა ფუნქციების განხორციელებას – კანონი მოსამართლის სტატუსის შესახებ და 1999 წ. 5 მარტის კანონი ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ – ფაქტების დადგომის მომენტში უკვე გაუქმებული იყო ისე, რომ შემდგომში, მათი შემცველი არავითარი კანონი არ ყოფილა მიღებული.

109. რაც შეეხება მთავრობის არგუმენტს, რომელიც ემყარებოდა 1991 წ. დადგენილებასა და მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გაგრძელების შესახებ კანონებს, სასამართლო აღნიშნავს, რომ მომჩივნების საქმის განხილვაში მონაწილე ორი მსაჯული არჩეულ იქნა 1991 წ. 14 ივნისს, მაშინდელი საკანონმდებლო ორგანოს მიერ. ამასთანავე, თვით 1991 წ. დადგენილება წარმოადგენს მსაჯულის თანამდებობაზე არჩეულ პირთა სიას და არ შეიცავს არავითარ დაზუსტებას კანდიდატების შერჩევის, აღნიშნულ თანამდებობაზე მათი ურთიერთმონაცვლეობის, მათი უფლებებისა და მოვალეობის და ა.შ. შესახებ. ასეთივე შენიშვნა შეიძლება გამოითქვას ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ შემდგომ მიღებულ კანონებთან მიმართებაში, რომლებითაც, 1997 წ. 27 ივნისსა და 2005 წ. 31 დეკემბერს შორის პერიოდში, ყოველგვარი დაზუსტების გარეშე ხდებოდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ავტომატური გაგრძელება. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ 1996 წ. 7 მარტის დადგენილებისგან განსხვავებით, რომელიც მიუთითებდა იმ იურიდულ საფუძველზე, რომელსაც კანონმდებელი ეყრდნობოდა მსაჯულთა უფლებამოსილების ვადის გაგრძელების მიზნით, აღნიშნული კანონები მსგავსი ტიპის არავითარ დებულებას არ შეიცავდა, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული სამართლებრივი საფუძველი, რომელიც არეგულირებდა მსაჯულთა მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელებას, არ ან აღარ არსებობდა (იხ. ზემოთ, § 109).

110. დასკვნის სახით, მომჩივნების საქმის განხილვაში მონაწილე ორმა მსაჯულმა, მოსამართლის თანაბარი უფლებამოსილებით განახორციელა მართლმსაჯულება და მათი რაოდენობის გათვალისწინებით, მათ ჰქონდათ აუცილებელი ხმათა უმრავლესობა გამამტყუნებელი განაჩენის გამოსატანად. იმის გათვალისწინებით, რომ მათ მიერ მოსამართლის ფუნქციების განხორციელება ეფუძნებოდა სასამართლო პრაქტიკას, რომელსაც ეროვნულ სამართალში იურიდული საფუძველი არ გააჩნდა, კოლეგია, რომელშიც ისინი მონაწილეობდნენ, არ წარმოადგენდა “კანონის საფუძველზე შექმნილს”.

111. შესაბამისად, ამ მიმართებით ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევას.

III. კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პარაგრაფისა და მე-3 პარაგრაფის c) და d) პუნქტების სავარაუდო დარღვევა

112. სამი განმცხადებელი ამტკიცებს, რომ 1999 წ. 24 მაისს, სახელმწიფო ტელევიზიის პირველ არხზე, ზოგიერთმა მაღალი რანგის თანამდებობის პირმა გააკეთა კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პარაგრაფის საწინააღმდეგო განცხადებები. კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პარაგრაფი შემდეგნაირად არის ფორმულირებული :

« ყოველი პირი, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, ითვლება უდანაშაულოდ, ვიდრე მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება კანონის შესაბამისად. »

113. ევროსასამართლოს მიერ სავანგებოდ ეთხოვა რა აღნიშნულ პრეტენზიაზე პასუხის გაცემა, მთავრობას არავითარი პასუხი არ გაუცია.

114. სამი განმცხადებელი ასევე მიიჩნევს, რომ მათ მიმართ აღვილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის მე-3 პარაგრაფის c) პუნქტის დარღვევას, რომელიც შემდეგნაირად არის ფორმულირებული :

« ყოველ პირს, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, აქვს სულ მცირე შემდეგი უფლებები :

c) დაიცვას თავი პირადად ან მის მიერ არჩეული დამცველის მეშვეობით, ან, თუ მას არ გააჩნია საკმარისი საშუალება იურიდიული მომსახურების ასანაზღაურებლად, უფასოდ ისარგებლოს ასეთი მომსახურებით, როდესაც ამას მოითხოვს მართლმსაჯულების ინტერესები. »

115. მომჩივნები განსაკუთრებით ასაჩივრებდნენ იმ ფაქტს, რომ ფაქტების დადგომის დროისათვის მოქმედი კანონმდებლობით, მათ არ ჰქონდათ ადვოკატის აყვანის შესაძლებლობა ეჭვმიტანილად ცნობამდე. სწორედ ადვოკატის აყვანის შესაძლებლობის არქონის პერიოდში გახდა რამდენიმე მათგანი დამით დაკითხვისა და და უკანონო სავამოძიებო აქტების ობიექტი. გარდა ამისა, ეჭვმიტანილად ცნობის შემდეგ, ისინი აიძულეს, დათანხმებულიყვნენ სახაზინო წესით დანიშნული ადვოკატის დახმარებაზე.

116. მთავრობას არ ჩამოუყალიბებია საკუთარი არგუმენტები აღნიშნული პრეტენზიების დასაშვებობასთან დაკავშირებით.

117. გარდა ამისა, ბატონი *ყურაშვილი* აპროტესტებს გამომძიებლის უარს ადვოკატ *ბედენაშვილის* პროცესზე დაშვებასთან დაკავშირებით. აღნიშნულ პოზიციას მთავრობა დაუსაბუთებლად მიიჩნევს.

118. რაც შეეხება პირველ განმცხადებელს, ის ასაჩივრებს იმ ფაქტს, რომ მას არ მიეცა შესაძლებლობა, რომ დაკითხულიყვნენ მისი მეუღლე და მამა, რომლებიც, მისი ადვოკატის თანახმად, ფლობდნენ « მნიშვნელოვან ინფორმაციებს », რომლებიც მისი კლიენტის ინტერესებში შედიოდა. კონვენციის მე-6 მუხლის მე-3 პარაგრაფის d) პუნქტი შემდეგნაირად არის ჩამოყალიბებული :

“ყოველ პირს, ვისაც ბრალად ედება სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა, აქვს სულ მცირე, შემდეგი უფლებები:

d) დაკითხოს ან დააკითხონოს ბრალდების მოწმეები და გამოაძახებინოს და დააკითხონოს დაცვის მოწმეები ბრალდების მოწმეთა თანაბარ პირობებში.”

119. აღნიშნულ სფეროში ჩამოყალიბებული საკუთარი პრაქტიკის გათვალისწინებით, ევროსასამართლო მიიჩნევს, რომ ზემოსხენებული პრეტენზიები არ არის აშკარად დაუსაბუთებელი ან დაუშვებელი რაიმე სხვა მოტივის გამო. შესაბამისად, ისინი დასაშვებად უნდა იქნას ცნობილი.

120. იმის გათვალისწინებით, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის მე-3 პარაგრაფის მოთხოვნები წარმოადგენს I პარაგრაფით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების განსაკუთრებულ ასპექტს (იხ. სხვათა შორის, *Lucà c. Italie*, n° 33354/96, § 37, CEDH 2001-II), ზემოსხენებული პრეტენზიების მხედველობაში მიღება უნდა მოხდეს ორივე ტექსტის ერთობლიობაში გათვალისწინებით.

121. ამგვარად, სასამართლო იმეორებს, როგორც მან ზემოთ აღნიშნა, რომ მომჩივნები არ ყოფილან გასამართლებულნი “კანონის საფუძველზე შექმნილი სასამართლოს” მიერ. ნებისმიერ შემთხვევაში, ასეთ სასამართლოს არ შეეძლო მის იურისდიქციას დაქვემდებარებული პირებისთვის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უზრუნველყოფა. საქმის სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწინებით, სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ მან განცალკევებულად უნდა განიხილოს სადავო პროცესის სამართლიანობასთან დაკავშირებით წამოყენებული პრეტენზიები (იხ. *mutatis mutandis*, *Çiraklar c. Turquie*, 28 octobre 1998, §§ 44 et 45, *Recueil* 1998-VII ; *Göcekli c. Turquie*, n° 71813/01, § 34, 21 décembre 2006).

IV. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

122. კონვენციის 41-ე მუხლის შესაბამისად,

“თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს.”

ა. ზიანი

123. მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით, ბატონი *ფანჯიკიძე* ითხოვს 200.000 ევროს, ბატონი *ყურაშვილი* – 500.000 ევროს და ბატონი *ქანთარია* – 100.000 ევროს. ისინი ამტკიცებენ, რომ გადაიტანეს მნიშვნელობიანი ტანჯვა სახელმწიფო დალატში უსამართლოდ მსჯავრდების გამო, რაც მათ ამცირებს როგორც საკუთარ ისე ოჯახის წევრებისა და საზოგადოების თვალში. მომჩივნები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ ამგვარი მსჯავრდების გამო, ისინი

ვედარასოდეს შეძლებენ საქართველოში მუშაობას. გარდა ამისა, ბატონი *ფანჯიკიძე* ამტკიცებს, რომ მისმა დაკავებამ გამოიწვია მისი მამის გარდაცვალება და რომ ის გახდა პატიმრობის ცუდი პირობებისა და უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპის უგულვებელყოფის მსხვერპლი. ბატონი *ყურაშვილი* ამტკიცებს, რომ მისთვის, მით უფრო გასაძღისია იყოს მოლაღატედ მიჩნეული, რომ ის იყო თავდაცვის გენერალი. ბატონი *ქანთარია* კი ამბობს, რომ 2006 წ. სექტემბერში, ის ხელახლა იქნა დაკავებული იმავე ფაქტების გამო.

124. მატერიალური ზიანის ანაზღაურების სახით, მომჩივნები ითხოვენ 10.000 ევროს და აცხადებენ, რომ მათი ოჯახები იძულებულიები გახდნენ, მათთვის ციხეში მიეტანათ საკვები და ამგვარად გადაერჩინათ ისინი.

125. მთავრობას თავისი კომენტარები არ წარმოუდგენია.

126. სასამართლო აღნიშნავს, რომ არ არსებობს მიზეზობრივი კავშირი ხსენებულ მატერიალურ ზიანსა და წინამდებარე საქმეში დადგენილ კონვენციის დარღვევას შორის (*Nikolova c. Bulgarie* [GC], n° 31195/96, § 73, CEDH 1999-II). შესაბამისად, მოთხოვნის აღნიშნული ნაწილი უარყოფილ უნდა იქნას.

127. რაც შეეხება მორალურ ზიანს, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მომჩივნებმა განიცადეს გარკვეული მორალური ზიანი კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევის გამო. სასამართლოს თანახმად, მხოლოდ დარღვევის დადგენა ვერ აანაზღაურებს განცდილ ზიანს.

128. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ხელმძღვანელობს რა სამართლიანობის პრინციპით, სასამართლო, ბატონებს, *ყურაშვილს*, *ფანჯიკიძეს* და *ქანთარიას*, თითოეულ მათგანს, მიაკუთვნებს 2.000 ევროს მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით. ამასთანავე, საჭიროა, აღინიშნოს, რომ როდესაც, როგორც წინამდებარე საქმეში, ადგილი ჰქონდა მომჩივნებისთვის პირველი ინსტანციით მსჯავრდებას იმ სასამართლოს მიერ, რომელიც, კონვენციის მე-6 მუხლის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ, არ იყო კანონის საფუძველზე შექმნილი და ამის შემდგომ, საქმის ხელახალ, გლობალურ არსებით განხილვას ადგილი არ ჰქონია (იხ. § 16), ახალი პროცესი ან საქმის ხელახალი არსებითი განხილვა, მომჩივნების მოთხოვნის საფუძველზე, პრინციპში, წარმოადგენს დადგენილი დარღვევის აღმოფხვრის სათანადო საშუალებას (იხ. *mutatis mutandis*, *Öcalan c. Turquie* [GC], n° 46221/99, § 210 *in fine*, CEDH 2005-IV).

ბ) ხარჯები და დანახარჯები

129. ბატონები, *ყურაშვილი* და *ფანჯიკიძე* ითხოვენ 3.000 ევროს შიდა სასამართლოების წინაშე მათი ინტერესების დაცვის ხარჯების ანაზღაურების სახით და 2.500 ევროს ევროპული სასამართლოს წინაშე მათი ინტერესების დაცვის ხარჯების ანაზღაურების სახით. იმავე ხარჯების სახით, ბატონი *ქანთარია* ითხოვს, შესაბამისად, 2.000 და 2.500 ევროს.

130. აღნიშნულთან დაკავშირებით, მთავრობას კომენტარები არ წარმოუდგენია.

131. სასამართლო შეახსენებს, რომ, რეგლამენტის მე-60 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე წამოყენებული

თითოეული პროექტის უნდა იყოს დაანგარიშებული, შესაბამის გრაფებში განაწილებული და აუცილებელი მტკიცებულებებით გამყარებული, რის გარეშეც, სასამართლოს შეუძლია, ნაწილობრივ ან მთლიანად უარყოს აღნიშნული მოთხოვნა (*Svipsta c. Lettonie*, n° 66820/01, § 170, CEDH 2006-...).

90. მოცემულ საქმეში, მომჩივნები შემოიფარგლებიან მხოლოდ მათი ინტერესების დაცვის ანაზღაურების მიზნით გადასახდელი თანხით, ყოველგვარი აუცილებელი დამადასტურებელი დოკუმენტის წარმოდგენის გარეშე. ასეთ პირობებში, სასამართლომ გადაწყვიტა, უარყოს აღნიშნული მოთხოვნა, როგორც დაუსაბუთებელი (*ალიევი საქართველოს წინააღმდეგ*, §§ 130-134, 2009 წ. 13 იანვარი).

გ) საურავი

91. სასამართლოს საჭიროდ მიაჩნია, რომ საურავის ოდენობა დადგინდეს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის მიხედვით, რასაც დაემატება სამი პროცენტი

ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, სასამართლო ერთხმად :

1. *აცხადებს* ბატონების, *ფანჯიკიძის*, *ყურაშვილისა* და *ქანთარია*ს მიერ, სასამართლო განხილვაში მსაჯულთა მონაწილეობასთან დაკავშირებით, კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფისა და ასევე, კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 და მე-3 ე) პარაგრაფების საფუძველზე წამოყენებულ პროექტებს დასაშვებად, ხოლო საჩივარის დანარჩენ ნაწილს - დაუშვებლად;

2. *ადგენს*, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის დარღვევას, იმ თვალსაზრისით, რომ ბატონები *ფანჯიკიძე*, *ყურაშვილი* და *ქანთარია* არ ყოფილან გასამართლებულნი “კანონის საფუძველზე შექმნილი” სასამართლოს მიერ;

3. *ადგენს*, რომ განცალკევებულად არ განიხილავს განმცხადებლების მიერ კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 და მე-3 ე) პარაგრაფების საფუძველზე წამოყენებულ პროექტებს;

4. *ადგენს*, რომ

ა) მოპასუხე სახელმწიფომ, ბატონებს, *ფანჯიკიძეს*, *ყურაშვილსა* და *ქანთარია*ს, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დღიდან სამი თვის განმავლობაში, გადახდის დღეს არსებული კურსით, ეროვნულ ვალუტაში, უნდა გადაუხადოს 2.000 (ორი ათასი) ევრო თითოეულს მორალური ზიანისათვის, რომელსაც დაემატება ნებისმიერი საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც შეიძლება გადასახდელი გახდეს;

ბ) აღნიშნული ვადის გასვლის შემდეგ, თანხის სრულ გადარიცხვამდე, ზემოხსენებულ თანხას საჯარიმო პერიოდის განმავლობაში დაერიცხება, გადახდის დღეს მოქმედი, ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესო განაკვეთის თანაბარი ჩვეულებრივი პროცენტები, რასაც დაემატება სამი პროცენტი ;

4. უარყოფს მომჩივნების დანარჩენ მოთხოვნებს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.

შესრულებულია ფრანგულ ენაზე და მხარეებს ეცნობათ წერილობით 2009 წ. 27 ოქტომბერს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

ფრანსუაზ ელენს-პასოსი
სექციის განმწესრიგებლის
მოადგილე

ფრანსუაზ ტულკენსი
თავმჯდომარე